

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra bezpečnostních studií

**Projevy hate speech a hate crime
ve společnosti**

Bakalářská práce

The manifestations of hate speech and hate crime in society

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
Mgr. Ondřej Kolář, Ph.D.

AUTOR PRÁCE
Mgr. Bc. Jana Vomelová

PRAHA
2023

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

V Doubravici nad Svitavou, dne 1. září 2023

Mgr. Bc. Jana Vomelová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu své práce Mgr. Ondřeji Kolářovi, Ph.D., za ochotu, konzultace a cenné rady. Dále pak děkuji své rodině, přátelům a kolegům ze zaměstnání za trpělivost a podporu, kterou mi projevovali nejen při psaní této práce, ale i v průběhu celého studia.

ANOTACE

Práce se zabývá problematikou hate speech a hate crime a jejími projevy ve společnosti, zvláště pak v online prostoru. Po úvodním vymezení základních a souvisejících pojmů a jejich zasazení do právního rámce se práce zaměřuje na přístup a konkrétní aktivity zejména bezpečnostních sborů, ale i dalších státních i nestátních orgánů při řešení daného tématu. Část práce je věnována shrnutí některých konkrétních případů projevů předsudečné nenávisti, s nimiž bylo možné se v poslední době setkat zejména v online prostoru. Závěrečná část práce se pak pokouší poukázat na některé související problematické otázky a možné výzvy, které se s tématem hate speech a hate crime pojí a na něž by dotčené orgány měly patřičným způsobem reagovat.

KLÍČOVÁ SLOVA

hate speech * hate crime * online prostor * předsudky * stereotypy * předsudečná nenávist * předsudečné násilí

ANNOTATION

The thesis deals with the issue of hate speech and hate crime and its manifestations in society, especially in the online space. After the initial definition of basic and related terms and their placement in the legislation, the thesis focuses on the approach and specific activities of security forces but also other state and non-state authorities in dealing with the topic. Part of the thesis is devoted to summarizing some specific cases of hate speech or hate crime that have recently been encountered, especially in the online space. The final part of the thesis then attempts to point out some related problematic issues and possible challenges that are associated with the topic of hate speech and hate crime and to which the authorities concerned should respond appropriately.

KEYWORDS

hate speech * hate crime * online space * prejudice * stereotypes * biased motivated hatred * biased motivated violence

Obsah

Úvod.....	7
1 Teoretická východiska a právní úprava.....	9
1.1 Pojmy hate speech a hate crime.....	9
1.2 Právní úprava spojená s hate speech a hate crime	12
2 Související pojmy.....	17
2.1 Extremismus	17
2.2 Diskriminace	21
2.3 Nenávist, násilí, předsudek, stereotyp	23
3 Přístupy a aktivity na poli hate speech a hate crime.....	27
3.1 Přístup a aktivity Policie České republiky.....	27
3.2 Některé přístupy a aktivity aktérů mimo oblast policie	31
3.3 Některé aktivity evropských subjektů	36
4 Některé konkrétní případy předsudečného násilí	38
4.1 Předsudečné projevy pod fotografií prvňáků.....	40
4.2 Útoky na novorozence	42
4.3 Vyhrožování kvůli obhajobě obětí předsudečného násilí	44
4.4 Hanobení Ukrajinců prostřednictvím videa.....	45
4.5 Zpochybňování války na Ukrajině v prostředí školy	47
5 Návrhy a opatření	50
5.1 Změna právní úpravy	50
5.2 Statistiky trestné činnosti.....	52
5.3 Analýzy souvisejících rozhodnutí	54
5.4 Informování veřejnosti.....	55
Závěr.....	58

Seznam použitých zdrojů	60
Seznam příloh	68
Přílohy práce	69

Úvod

Žijeme v době a v zemi, v nichž je nám umožněno a postupně jsme si zvykli na nejrůznější výdobytky spojené s demokracií. Vysoce si ceníme svobody v myšlení, konání i nekonání, v našich projevech navenek a mnozí z nás jí rádi a hojně využíváme. Vyjadřujeme se rozličnými způsoby ke všemu a všem s čím a s kým souhlasíme nebo naopak nesouhlasíme. S rozmachem moderních technologií, z nichž stále přední místo v určitém slova smyslu zaujímá internet, jsme zároveň spoustu svých aktivit přesunuli do online prostoru a získali zde určitý (zdánlivý) pocit anonymity. Někteří se pak i kvůli tomu domnívají, že specificky v online prostoru si mohou dovolit cokoli, že za své projevy na internetu přece nemohou být nijak trestáni. Je tomu ale skutečně tak? Je svoboda projevu opravdu neomezená? A pokud nikoli, kde jsou nějaké hranice toho, který projev je ještě v pořádku a který je již za hranou dovoleného?

Hate speech a hate crime, zjednodušeně někdy označované jako projevy předsudečné nenávisti, se staly určitým neblahým fenoménem dnešní doby. Zřejmě každý z nás se s touto problematikou ať již přímo nebo zprostředkovaně setkal, možná si kladl výše naznačené či podobné související otázky a možná na ně ne úplně snadno hledal odpovědi. Aktuálnost tématu i určitá obtížná uchopitelnost, nejednoznačnost, kdy se o fenoménu často mluví, ale ne vždy se správně pojmenovává, byly jedněmi z hlavních důvodů výběru zaměření této bakalářské práce.

První část práce se pokouší právě o uchopení klíčových pojmů hate speech a hate crime a jejich zasazení, promítnutí do vnitrostátního právního řádu, ať již do odvětví práva soukromého nebo (zejména) práva veřejného. Na tuto úvodní část pak navazuje pasáž věnovaná stručnému výkladu některých pojmů, s nimiž termíny hate speech a hate crime mohou souviset, vzájemně se doplňovat či být například do určité míry zaměnitelnými.

Další část práce se věnuje přístupům a aktivitám reagujícím na projevy hate speech a hate crime ve společnosti, ale i těm počínům, snažícím se projevům předsudečné nenávisti předcházet. Zaměřuji se v ní na to, zda a jakým způsobem problematiku reflektuje a reaguje na tento fenomén zejména Policie České

republiky, ale i další státní orgány či některé nevládní organizace specializující se na pomoc obětem nenávisných předsudečných projevů.

Abychom nezůstávali pouze u teorie a dokázali si problém lépe a konkrétněji představit, jedna z částí práce je věnována také stručnému rozboru některých reálných soudně řešených případů hate speech či hate crime, z nichž některé v posledních letech výrazně hýbaly prostorem médií.

Závěrečná část je pak věnována pojmenování některých s tematikou hate speech a hate crime souvisejících problémů či výzev, které aktuálně vyvstávají. Zaměřuji se v ní na to, zda a jakým způsobem se odpovědné orgány s těmito výzvami vypořádávají či uvažují nebo doporučují, jakými směry by bylo vhodné upřít pozornost do budoucna.

Práce si neklade za cíl detailně popsat každý s hate speech či hate crime související pojem, každou dílčí aktivitu tématu se týkající nebo učinit podrobný přehled judikatury z oblasti trestných činů s předsudečnou pohnutkou. Taková detailní přiblížení by si v každém podtématu zasloužila samostatnou práci. Z těchto důvodů se práce detailněji nevěnuje například ani problematice dezinformací, která bývá skloňována spolu s hate speech a hate crime poměrně často. Spíše stručně zmiňována je také s ohledem na právě uvedené související tematika přístupu sociálních sítí k nahlašování či odstraňování nenávisných příspěvků ze strany uživatelů.

Bakalářská práce se skrze několik dílčích podtémat pokouší o učinění určitého základního vhledu do problematiky hate speech a hate crime ve společnosti, vyjasnění některých souvisejících otázek, poukaz na proběhlé či plánované výrazné počiny či aktuální dění na daném poli.

1 Teoretická východiska a právní úprava

Ruku v ruce s pojmy hate speech a hate crime (jako jejich překlady, v souvislosti s nimi či namísto nich) se ve veřejném prostoru setkáváme s označeními jako nenávistný projev, násilí z nenávisti, trestné činy s předsudečnou (či) nenávistnou pohnutkou, předsudečné násilí. Tato kapitola se pokouší některé z těchto termínů okomentovat, uvést do kontextu a představit si tak zároveň možná vymezení samotných klíčových pojmů hate speech a hate crime. Chybět nebudou ani příklady ukotvení hate speech a hate crime v právním řádu České republiky.

1.1 Pojmy hate speech a hate crime

Na úvod je vhodné připomenout, a naznačuje to již samotné uvedení této kapitoly výše, že zřejmě nenalezneme jednotnou definici pro termíny hate speech a hate crime. Níže bude poukázáno, a lze asi prozradit již úvodem, že ačkoli možných vymezení je vícero a v pojetí lze vysledovat drobné či výraznější nuance, chápání samotného jádra pojmů je u všech přístupů víceméně obdobné.

V souvislosti s **hate speech** se často jako se synonymem lze setkat s termínem nenávistné projevy. Konkrétněji pak můžeme hate speech chápat jako nenávistný projev, který je veřejný a šíří, podněcuje, podporuje nebo ospravedlňuje nenávist proti konkrétnímu člověku či skupině osob.¹ Často vychází z předsudků a ustálených představ o lidech určité barvy pleti, národnosti, etnika, pohlaví, sexuální orientace, víry, věku či dalších charakteristik.²

Projevy hate speech jsou v současné době poměrně typické pro online prostředí, setkáváme se s nimi např. v různých internetových diskusích, na sociálních sítích nebo třeba v rámci politických debat. Zdůrazňována bývá v případě hate speech verbálnost (ústnost) projevu, což může u některých evokovat, zvláště pokud je učiněn v anonymním prostředí internetu, že takový projev je automaticky něčím

¹ Jeden svět na školách. Nenávistný projev (hate speech). In: *jsns.cz* [online]. [cit. 8. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/projekty/medialni-vzdelavani/bulletin-medialni-vzdelavani/analyza/hejt>

² Veřejný ochránce práv. Nenávistné projevy na internetu [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 8. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/Letaky/Nenavistne-projevy.pdf>

méně závažným či dovoleným, neomezeným (oproti projevu, který by např. byl proveden fyzicky). Že tento předpoklad není zcela pravdivý a některé projevy hate speech mohou být postižitelné, dokonce i trestněprávně, se přesvědčíme v dalším textu.

Čím dál častěji se rovněž setkáváme s tím, že pojem hate speech se do češtiny nepřekládá a bývá užíván ve své původní anglické podobě. Krom určité zavedenosti anglického termínu v českém prostředí může být jedním z důvodů také to, že zřejmě nejčastější český překlad „nenávistný projev“ není dle některých názorů zcela přesný.³ Dá se říci, že ne vždy musí totiž zcela postihovat, vhodně vyjadřovat základní předpoklad (projevující se i v některých definicích), že důležitým aspektem, motivem hate speech je předsudek, který chováme vůči jiné osobě nebo celé skupině osob. Dle některých pojetí⁴ pak nemusí mít nenávistný projev nic společného s předsudky a naopak předsudečný projev nemusí být nutně vyvolaný nenávistí. Jeho motivem může být např. strach či pohrdání.

Pokud jde o termín **hate crime**, lze zmínit, že podobně jako u hate speech se často používá ve své originální podobě, nepřekládá se. Není ani třeba ovládat na nějaké pokročilé úrovni anglický jazyk, aby bylo jasné, že se zřejmě pohybujeme, hovoříme-li o hate crime, v oblasti trestné činnosti.⁵ Poměrně běžně pak jako synonyma tohoto termínu v češtině bývají používány výrazy trestné činy z nenávisti, nenávistné trestné činy, trestné činy s nenávistnou či předsudečnou pohnutkou. Na roveň pojmu hate crime bývá kladeno i označení násilí z nenávisti.⁶

³ KALIBOVÁ, Klára; HOUŽVOVÁ, Martina; KAŇOVSKÁ, Ester. *Předsudečné trestné činy. Příručka pro soudce a státní zástupce* [online]. 1. vyd. Praha: In IUSTITIA, o. p. s., 2017. [cit. 8. 7. 2023]. ISBN 978-80-88172-27-7. Dostupné z: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/hc-prirucka-pro-sz-a-soud-web.pdf>

⁴ KALIBOVÁ, Klára; HOUŽVOVÁ, Martina; KAŇOVSKÁ, Ester. *Předsudečné trestné činy. Příručka pro soudce a státní zástupce* [online]. 1. vyd. Praha: In IUSTITIA, o. p. s., 2017. [cit. 8. 7. 2023]. ISBN 978-80-88172-27-7. Dostupné z: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/hc-prirucka-pro-sz-a-soud-web.pdf>

⁵ Na rozdíl od výše vymezeného hate speech, které v některých případech může, ale v jiných naopak nemusí představovat trestnou činnost.

⁶ KALIBOVÁ, Klára; HOUŽVOVÁ, Martina; KAŇOVSKÁ, Ester. *Předsudečné trestné činy. Příručka pro soudce a státní zástupce* [online]. 1. vyd. Praha: In IUSTITIA, o. p. s., 2017. [cit. 8. 7. 2023]. ISBN 978-80-88172-27-7. Dostupné z: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/hc-prirucka-pro-sz-a-soud-web.pdf>

V odborné literatuře⁷ se pak, chceme-li nahlédnout trochu hlouběji k jádru pojmu, můžeme setkat např. s vymezením trestných činů z nenávisti jako protiprávního jednání, které naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu a jeho pohnutkou je apriorní nenávist pachatele vyplývající z příslušnosti oběti k určité rase, národnosti, etnické skupině, náboženství, třídě či jiné sociální skupině.

Po představení některých přístupů k pojmu hate speech zřejmě nepřekvapí, že se v případě hate crime objevují kritiky jeho ztotožňování, resp. překladů jako nenávistné trestné činnosti či ustavování jiných obdobných termínů, v nichž je důraz kladen na slovo „nenávist“. Z obdobných důvodů jako když bylo v případě hate speech poukazováno na nevhodnost automatického ztotožňování nenávistných a předsudečných projevů, může být u hate crime problematické, pokud se o něm automaticky hovoří jako o násilí z nenávisti a tento pojem se ztotožňuje s tzv. předsudečným násilím.⁸

Předsudečné násilí lze dle některých přístupů⁹ chápat jako násilí motivované předsudky útočníka vůči skupině, kterou v jeho očích reprezentuje napadený. Nemusí se přitom jednat pouze o fyzické útoky. Předsudečným násilím může být např. také útok verbální, různé formy obtěžování, nátlaku, zastrašování, kyberšikany a další. V některých případech budou projevy předsudečného násilí postižitelné v intencích trestního práva, v jiných (méně intenzivnějších) např. pak „pouze“ v rovině práva přestupkového, v rovině soukromoprávní či nebudou postižitelné vůbec. Lze doplnit, že někdy se ve veřejném prostoru můžeme setkat také s termínem předsudečná nenávist či projevy předsudečné nenávisti, který v sobě zahrnuje takřka totéž jako pojem předsudečné násilí.¹⁰

⁷ HERCZEG, Jiří. *Trestné činy z nenávisti*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2007. s. 11. ISBN 978-80-7357-311-9.

⁸ KALIBOVÁ, Klára; HOUŽVOVÁ, Martina; KAŇOVSKÁ, Ester. *Předsudečné trestné činy. Příručka pro soudce a státní zástupce* [online]. 1. vyd. Praha: In IUSTITIA, o. p. s., 2017. [cit. 8. 7. 2023]. ISBN 978-80-88172-27-7. Dostupné z: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/hc-pri-rucka-pro-sz-a-soud-web.pdf>

⁹ KALIBOVÁ, Klára; HOUŽVOVÁ, Martina; KAŇOVSKÁ, Ester. *Předsudečné trestné činy. Příručka pro soudce a státní zástupce* [online]. 1. vyd. Praha: In IUSTITIA, o. p. s., 2017. [cit. 8. 7. 2023]. ISBN 978-80-88172-27-7. Dostupné z: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/hc-pri-rucka-pro-sz-a-soud-web.pdf>

¹⁰ Ministerstvo vnitra České republiky. *Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2022* [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 9. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava2022-pdf.aspx>

Pokud se vrátíme na samotný počátek tohoto pojednání o možných chápáních a přístupech k pojmu hate speech a hate crime, kdy bylo zmiňováno jakési společné jádro, lze zřejmě shrnout, že oním sjednocujícím prvkem, který je u naznačených pojetí přítomný, je určitý negativní postoj (ať již jej označíme za nenávisť, předsudek nebo např. stereotyp) k člověku nebo celé skupině osob charakterizované nějakým společným znakem. Tento negativní postoj je pak hlavním spouštěčem příslušného útoku, projevu navenek, ve veřejném prostoru. Při akcentu naznačené kritiky přílišného užívání slova „nenávisť“ v jednotlivých pojetích či překladech, bude jednou z možností hovořit o hate speech jako o předsudečných projevech (které mohou být v některých případech trestné a stávat se tak vlastně hate crime) a o hate crime jako o trestných činech s předsudečnou pohnutkou/motivem či předsudečných trestných činech. Zároveň lze v tomto pojetí chápat tzv. předsudečné násilí jako jakýsi zastřešující pojem pro hate speech a hate crime, které jsou jeho součástí. Jednou z možností je také užívat jako synonymum předsudečného násilí pojem předsudečná nenávisť/projevy předsudečné nenávisti. Pokud akceptujeme, že v případě hate speech a hate crime je autor projevu/útočník motivován určitým zvláštním druhem nenávisti (vytváří se něco jako speciální kategorie „obohacená“ o prvek předsudku), může být právě předsudečná nenávisť vhodným zastřešujícím termínem pro tyto projevy.

Ačkoli jsem si vědoma toho, že se jistě nejedná o jediný možný přístup, budu právě z posledně naznačeného pojetí v této práci dále vycházet, resp. pokusím se užívat zejm. právě uvedené pojmy (hate speech, hate crime, předsudečné násilí, předsudečná nenávisť) v právě naznačeném smyslu.¹¹

1.2 Právní úprava spojená s hate speech a hate crime

V rámci právního řádu České republiky nenalezneme pro pojmy hate speech či hate crime, ani např. pro termín předsudečné násilí, explicitní vymezení, definici. Napříč jednotlivými právními odvětvími se však objevují dílčí ustanovení,

¹¹ Ne vždy to samozřejmě ale bude možné vzhledem k různému užívání jednotlivých pojmů v názvech různých metodických, výročních dokumentů, v projektech atp., které budou v práci zmiňovány.

kteřá se tohoto typu projevů týkají a mimo jiné tvoří rovněž základ pro možný postih daných útoků či obranu před nimi.¹²

Již **Listina základních práv a svobod**¹³ jako součást ústavního pořádku České republiky v rámci svých obecných ustanovení zakotvuje, že základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.¹⁴ Mezi základní lidská práva a svobody patří mimo jiné lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst.¹⁵ Právě tato práva pak typicky budou v případě projevů předsudečné nenávisti (a útoků verbálních zvláště) vstupovat do konfliktu s dalším Listinou zaručeným¹⁶ právem, a to právem na svobodu projevu. Šířitelé předsudečných projevů se mnohdy odkazují na nepřipustnost cenzury v demokratickém právním státě a mají pravdu v tom, že cenzura je skutečně Listinou zapovězena.¹⁷ Zároveň ale Listina umožňuje svobodu projevu a právo šířit informace některými opatřeními, je-li to nezbytné, omezit. Musí se tak dít prostřednictvím zákona, přičemž důvodem omezujícího opatření může být ochrana práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejná bezpečnost, případně ochrana veřejného zdraví a mravnosti.¹⁸ Svoboda projevu tudíž rozhodně není bezbřehá a neomezená, což platí jak pro projevy činěné veřejně v „reálném světě“, tak pro útoky např. internetové. Posoudit střet práva na svobodu projevu s právy na čest, důstojnost či dobrou pověst pak přísluší soudu, jenž přihlíží ke konkrétním okolnostem řešeného případu. Které právo dostane v konkrétním případě přednost, bude pak typicky odvislé od kontextu, v němž je posuzovaný projev učiněn, od motivací útočníka, ale např. také od intenzity, formy či obsahu projevu.

¹² Veřejný ochránce práv. Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů. Výzkum veřejného ochránce práv 2020, sp. zn. 47/2019/DIS/PŽ [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

¹³ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

¹⁴ Čl. 3 Listiny základních práv a svobod.

¹⁵ Čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

¹⁶ Čl. 17 Listiny základních práv a svobod.

¹⁷ Čl. 17 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

¹⁸ Čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

Od Listiny základních práv a svobod se lze dále přesunout k „běžným“ zákonům (které mimo jiné rozvádějí a konkretizují obecnější ústavněprávní zakotvení základních práv a svobod) a poukázat na **občanský zákoník**.¹⁹ Ten je hlavním obecným předpisem upravujícím na vnitrostátní úrovni soukromé (civilní) hmotné právo a mimo jiné zahrnuje také ochranu osobnosti člověka. Ten, kdo se cítí dotčen na své důstojnosti, vážnosti, cti, soukromí, může se proti zásahu bránit skrze žalobu na ochranu osobnosti. Nároky, které je možné v takové žalobě uplatnit, jsou upuštění od neoprávněného zásahu, odstranění jeho následků, přiměřené zadostiučinění, náhrada nemajetkové újmy v penězích.²⁰

Projevy předsudečné nenávisti rovněž mohou v některých případech představovat diskriminaci ve smyslu **antidiskriminačního zákona**.²¹ Tento stěžejní předpis upravující problematiku práva na rovné zacházení vymezuje různé formy zakázaného diskriminačního jednání. U předsudečných projevů se zřejmě nejčastěji bude zkoumat, zda nemohou představovat méně příznivé zacházení v podobě tzv. obtěžování. Tím se²² rozumí nežádoucí chování, jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokořujícího nebo urážlivého prostředí. Zároveň toto chování musí souviset s tzv. diskriminačními důvody zákonem vymezenými.²³ V případě, že je někdo přesvědčen o tom, že byl znevýhodněn na základě některého z chráněných důvodů v některé z oblastí, v nichž je dle antidiskriminačního zákona diskriminace zakázána,²⁴ může se takovému jednání bránit antidiskriminační žalobou. V rámci té může uplatňovat prakticky tytéž nároky, které byly zmiňovány u žaloby na ochranu osobnosti.²⁵

¹⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰ Blíže ustanovení § 81 a § 82 ve spojení s § 2951, § 2956 a § 2957 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

²¹ Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

²² Dle § 4 odst. 1 písm. a) antidiskriminačního zákona.

²³ Ve smyslu § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona patří mezi chráněné diskriminační důvody rasa, etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientace, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víra, světový názor a v některých případech také státní příslušnost.

²⁴ Ve smyslu § 1 odst. 1 antidiskriminačního zákona se jedná o oblast práce a zaměstnání, služebních poměrů, sociálního zabezpečení, sociálních výhod, zdravotní péče, vzdělání, zboží a služeb, bydlení.

²⁵ Blíže v § 10 antidiskriminačního zákona.

Ustanovení, které se může týkat projevů předsudečné nenávisti, nalezneme také v rámci práva přestupkového, konkrétně zejména v **zákoně o některých přestupcích**.²⁶ Přestupku proti občanskému soužití se dopustí fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba mimo jiné tím, že způsobí jinému újmu pro jeho příslušnost k národnostní menšině, pro jeho etnický původ, rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru, náboženství, věk, zdravotní postižení, politické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách nebo politických hnutích a odborových organizacích nebo jiných sdruženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní nebo rodinný stav.²⁷ Pachatel tohoto přestupku může být za svůj čin potrestán pokutou až 20 000 Kč. V případě, že svůj čin spáchá opakovaně, až 30 000 Kč.²⁸

Pokud naplní předsudečné násilí skutkovou podstatu některého z trestných činů vymezených **trestním zákoníkem**,²⁹ lze pachatele útoku postihnout rovněž trestněprávně. Související úpravu v trestním zákoníku je pak možné vnímat jako tzv. trojkolejný systém. V první řadě se předsudečná pohnutka objevuje jako součást základní skutkové podstaty některých trestných činů. Typicky se jedná o trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných z hlavy X trestního zákoníku, konkrétně pak trestné činy narušující soužití lidí obsažené v dílu 5,³⁰ a dále také některé trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy vymezené v hlavě XIII trestního zákoníku.³¹ Dále se také předsudečná motivace objevuje u některých vybraných trestných činů jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby (kvalifikovaná skutková podstata).³² Poslední skupinou

²⁶ Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

²⁷ Ustanovení § 7 odst. 3 písm. b) zákona o některých přestupcích.

²⁸ Ve smyslu § 7 odst. 4 písm. b) a odst. 5 písm. b) zákona o některých přestupcích.

²⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³⁰ Ustanovení § 352 (násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci), § 355 (hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob), § 356 (podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod) trestního zákoníku.

³¹ Ustanovení § 400 (genocidium), § 401 (útok proti lidskosti), § 402 (apartheid a diskriminace skupiny lidí), § 403 (založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka), § 403a (šíření díla k propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka), § 404 (projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka), § 405 (popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia) trestního zákoníku.

³² Jedná se o situace, kdy vymezený čin osoba spáchá na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání. Takto formulované kvalifikované skutkové podstaty se objevují např. u trestných činů vraždy dle § 140, těžkého ublížení na zdraví dle § 145,

v rámci trojkolejného systému jsou pak situace, kdy se předsudečná pohnutka zohlední jako tzv. obecná přitěžující okolnost.³³ Obecná přitěžující okolnost se přitom uplatňuje, pokud se neuplatní přitěžující okolnost zvláštní (obsažená v kvalifikované skutkové podstatě) podmiňující použití vyšší trestní sazby. Tedy se o ní uvažuje při rozhodování o výši trestu ukládaného v rámci trestní sazby základní.³⁴

omezování osobní svobody dle § 171 či také např. u některých vojenských trestných činů z hlavy XII trestního zákoníku.

³³ Obecné přitěžující okolnosti vymezuje § 42 trestního zákoníku, přičemž dle písm. b) tohoto ustanovení je jednou z nich i spáchání trestného činu ze ziskuchtivosti, z pomsty, z národnostní, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti nebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky.

³⁴ Blíže ke konceptu postihu předsudečného násilí v rámci trestního zákoníku také KALIBOVÁ, Klára; HOUŽVOVÁ, Martina; KAŇOVSKÁ, Ester. *Předsudečné trestné činy. Příručka pro soudce a státní zástupce* [online]. 1. vyd. Praha: In IUSTITIA, o. p. s., 2017. [cit. 8. 7. 2023]. ISBN 978-80-88172-27-7. Dostupné z: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/hc-prirucka-pro-sz-a-soud-web.pdf>

2 Související pojmy

V této kapitole bude představeno několik vybraných pojmů, které nějakým způsobem s problematikou hate speech a hate crime souvisí, s projevy předsudečné nenávisti bývají ztotožňovány či se s nimi prolínají.

2.1 Extremismus

Prvním z pojmů, který bývá často uváděn ruku v ruce s předsudečným násilím, je **extremismus**. Vymežit jej přitom není vůbec snadné. Je možné na něj nahlížet z mnoha různých pohledů, je objektem zkoumání řady vědních oborů od práva, přes politologii až např. po kriminologii.³⁵ Někdy bývá, typicky v prostoru médií, termín extremismus zaměňován za radikalismus, terorismus či právě i hate speech nebo hate crime.

Definice extremismu tak lze nepřekvapivě nalézt nepřeberné množství. Ministerstvo vnitra České republiky (MV) např. pojmem extremismus označuje vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku. Mezi tyto principy patří typicky úcta k právům a svobodám člověka a občana, svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát, ochrana menšin při rozhodování většiny či svoboda a rovnost lidí v důstojnosti a právech.³⁶ S obdobným vymezením se setkáváme také u Policie České republiky (PČR či policie).³⁷

Podle Bezpečnostní informační služby České republiky (BIS) pak jsou z bezpečnostního hlediska extremismem krajně vyhocené, demokracii nepřátelské postoje a ideologie, jejich nositelé a související aktivity a jevy. S extremismem je možné se setkat na pravé i levé straně politického spektra, odkud může za určitých okolností prorůst do celé společnosti a vyvolávat různé

³⁵ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. 2. aktualizované a doplněné vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 13-14. ISBN 978-80-7380-665-1.

³⁶ Ministerstvo vnitra České republiky. Co je extremismus. In: *mvcr.cz* [online]. 25. 11. 2010 [cit. 11. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

³⁷ Policie České republiky. Co je extremismus. In: *policie.cz* [online]. [cit. 11. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/ncoz-extremismus-co-je-extremismus.aspx>

násilné akce s cílem destabilizovat, a nakonec v ideálním případě zcela odstranit demokratický společenský řád.³⁸

Ačkoli uvedená vymezení nejsou zcela totožná, u obou je patrný výrazný akcent na skutečnost, že extremismus představuje určité ohrožení, útok na demokratický řád, jeho principy. Ne nadarmo se někdy také říká, že extremismus je (nikoliv jediným a jistě ne chtěným) dítětem demokracie.³⁹ Podle toho, zda se demokracii ohrožující počínání pohybuje v mantinelech ústavně-konformního demokratického spektra definovaného demokratickým řádem či nikoli, se pak někdy od sebe také odlišují extremismus s výše rovněž zmíněným **radikalismem**. Pokud si představíme úsečku s demokratickým středem, na níž se vlevo od středu pohybují ultralevicové síly a vpravo síly ultrapravicové, levicový či pravicový radikalismus jako součást těchto sil představuje v tomto pojetí jakousi šedou zónu, přechod od demokratického středu k levicovému či pravicovému extremismu. Radikálové obhajují či podporují politiku zásadních, nekompromisních řešení plnou změn oproti koncepcím tradičních politických stran.⁴⁰ Pohybují se ale při své činnosti v zákonném rámci, byť často na jeho hraně. Pravicoví a levicoví extremisté z ústavně-konformního spektra vybočují a představují v rámci ultrapravice či ultralevice okraje výše zmíněné úsečky.⁴¹ V souvislosti s tímto pojetím bývá také někdy upozorňováno na nepřesné označování „radikalizace“ u tendencí či posunu postojů směrem k porušování zákonných (ústavních) norem, s nímž se někdy ve společnosti setkáváme. Přesnější termín by měl znít „extremizace“.⁴²

³⁸ KALAMÁR, Štěpán. In: VEGRICHTOVÁ, *Extremismus a společnost*. 2. aktualizované a doplněné vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 16. ISBN 978-80-7380-665-1.

³⁹ HERCZEG, Jiří. *Trestné činy z nenávisti*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2007. s. 13. ISBN 978-80-7357-311-9.

⁴⁰ Pro lepší představu lze jako příklad jejich postojů uvést např. požadavek na znovuzavedení trestu smrti, zákaz potratů nebo požadavky na doživotní tresty pro překupníky drog. Blíže také VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. 2. aktualizované a doplněné vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 15. ISBN 978-80-7380-665-1.

⁴¹ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. 2. aktualizované a doplněné vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 14-15. ISBN 978-80-7380-665-1. a DANICS, Štefan; TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2016. s. 80-81. ISBN 978-80-7452-122-5.

⁴² KOLÁŘ, Ondřej. *Extremismus – současné trendy a narativy* (přednáška v rámci předmětu Extremismus vyučovaného na Policejní akademii České republiky v Praze). Praha, 27. 10. 2021.

Právě uvedeným se také dostáváme ke zřejmě nejčastějšímu rozdělování extremismu na pravicový (inspirovaný zejména nacionální, rasovou, etnickou záští, sympatizující s historickým fašismem nebo nacismem; popírá kořeny moderního pojetí rovnosti, uplatňuje tezi „my vs. oni“) a levicový (motivovaný především záští sociální, třídní či antikulturní a sympatizující s historickým komunismem nebo anarchismem; důležitý je princip rovnosti, který je třeba rozšiřovat do všech oblastí života).⁴³ Je však třeba upozornit, že pravicový a levicový extremismus nemusí nutně představovat protipóly, které se od sebe v rámci názorového politického spektra oddalují. Pravice a levice může nacházet a vyjadřovat společná témata a póly se tak k sobě mohou naopak přibližovat. To bývá také někdy důvodem odmítání výše naznačeného lineárního (úsečkového) schématu, v rámci něhož se pravicový a levicový extremismus nacházejí každý na opačném okraji úsečky.⁴⁴ Lze doplnit, že pravicový a levicový extremismus bývá dle některých klasifikací považován za odnože extremismu politického, vedle něhož můžeme jako další kategorie nalézt národnostní, náboženský a ekologický extremismus.⁴⁵

Pokud jde o ukotvení extremismu v rámci právního řádu České republiky, přesné vymezení, definici nenacházíme. Někdy je však možné se setkat (zejména v souvislosti s rasově motivovanou trestnou činností) s termínem extremistická trestná činnost či trestná činnost s extremistickým podtextem. Chápeme jím ty formy trestné činnosti, o nichž existuje důvod domnívat se, že byly některými extremistickými postoji motivovány nebo ovlivněny. V praxi se může jednat například o trestné činy obecného ohrožení, podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, výtržnictví, vraždy, popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia, založení, podpory

⁴³ Blíže také Ministerstvo vnitra České republiky. Co je extremismus. In: *mvcr.cz* [online]. 25. 11. 2010 [cit. 11. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx> a KOLÁŘ, Ondřej. *Extremismus – současné trendy a narativy* (přednáška v rámci předmětu Extremismus vyučovaného na Policejní akademii České republiky v Praze). Praha, 27. 10. 2021.

⁴⁴ DANICS, Štefan; TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2016. s. 81. ISBN 978-80-7452-122-5.

⁴⁵ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. 2. aktualizované a doplněné vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 17. ISBN 978-80-7380-665-1.

a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka a řadu dalších.⁴⁶ Ačkoli v celém trestním zákoníku nenalezneme ani jeden výskyt slova extremismus, nachází tak jeho projevy, pokud dosáhnou určité intenzity, závažnosti, své vyjádření a je umožněn jejich postih skrze vybrané skutkové podstaty některých trestných činů. Lze doplnit, že se ukotvení extremismu v rámci trestního zákoníku v tomto směru liší od termínu **terorismus**, s nímž bývá, jak bylo řečeno na začátku této kapitoly, extremismus někdy také spojován či zaměňován.⁴⁷ Ačkoli trestní zákoník také neobsahuje přímo definici terorismu, termín (či jemu příbuzná slova) se objevují přímo v názvech některých trestných činů a trestní zákoník umožňuje učinit si skrze vyjádření jejich skutkových podstat určitou bližší představu o obsahu pojmu.⁴⁸

Pokud jde o pojetí extremistické trestné činnosti, nelze si nevšimnout, že skutkové podstaty, pod které bývají extremistické projevy mnohdy podřazovány, do velké míry splývají se skutkovými podstatami, pod něž se někdy podřazují projevy předsudečného násilí (hate speech, hate crime).⁴⁹ S tím je také spojeno někdy se objevující automatické ztotožňování extremismu (trestné činnosti s extremistickým podtextem) s předsudečnou trestnou činností. V té souvislosti se objevují kritiky⁵⁰ poukazující zejména na to, že předsudečná trestná činnost nemusí být nutně spojena s žádnou extremistickou ideologií. Pachatelé předsudky motivovaných trestných činů vůbec nemusí být členové či příznivci extremistických hnutí, kteří cílí na svržení demokratického systému. Může se jednat o úplně „běžné“ občany, z nichž někteří mohou také do velké míry postupně přebírat

⁴⁶ Blíže např. ustanovení § 272, 356, 358, 140, 405, 403 trestního zákoníku a Ministerstvo vnitra České republiky. Co je extremismus. In: *mvcr.cz* [online]. 25. 11. 2010 [cit. 11. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

⁴⁷ Pro terorismus bychom přitom také nenalezli jednotnou definici, přístupy k pojmu, klasifikaci atd. mohou být různé. Například BIS o terorismu hovoří jako o násilné formě prosazování politických zájmů stoupenců určité radikální ideologie (politické, náboženské, nacionalistické, separatistické, ekologické a jiné). Cílem násilností je zpravidla civilní obyvatelstvo. Blíže Bezpečnostní informační služba. Terorismus. In: *bis.cz* [online]. [cit. 11. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/terorismus/>

⁴⁸ Konkrétněji ustanovení § 311 (teroristický útok), § 312 (teror), § 312a (účast na teroristické skupině), § 312d (financování terorismu), § 312e (podpora a propagace terorismu), § 312f (vyhrožování teroristickým trestným činem) trestního zákoníku.

⁴⁹ Srov. kapitola 1.2 Právní úprava spojená s hate speech a hate crime.

⁵⁰ KALIBOVÁ, Klára; HOUŽVOVÁ, Martina; KAŇOVSKÁ, Ester. *Předsudečné trestné činy. Příručka pro soudce a státní zástupce* [online]. 1. vyd. Praha: In IUSTITIA, o. p. s., 2017. [cit. 8. 7. 2023]. ISBN 978-80-88172-27-7. Dostupné z: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/hc-pri-rucka-pro-sz-a-soud-web.pdf>

aktivity a rétoriku „tradičních“ extremistických subjektů, jejichž vliv v poslední době slábně, či na jejich aktivity navazovat vlastními novými postupy.⁵¹ Nemusí tak dávat smysl a v praxi odhalování a postihu předsudečné trestné činnosti může např. činit i obtíže, pokud se extremistické motivace u pachatelů očekávají, vyhledávají. Lze zmínit, že v poslední době uvedené do určité míry reflektovalo např. Ministerstvo vnitra, když své pravidelně vydávané zprávy o dění na poli extremismu přejmenovalo ze zpráv o extremismu na zprávy o projevech extremismu a předsudečné nenávisti, upozorňuje v nich na některé odlišnosti v pojmech a projevům předsudečné nenávisti věnuje zvláštní prostor.⁵²

2.2 Diskriminace

Pojem diskriminace bývá ve veřejném prostoru skloňován velmi často. Zdaleka ne vždy je však správně chápán. Mnohdy se lidé domnívají, že každé příkoří, špatné zacházení, subjektivně pociťovaná nespravedlnost, jimiž se cítí dotčeni, jsou diskriminační a jako diskriminace postižitelné. Neuvědomují si přitom, že se v případě diskriminace jedná o institut, jenž je právně ukotven, že musí být splněny určité podmínky, abychom mohli za diskriminační některé jednání považovat.

Ustanovení zakazující nerovné zacházení a diskriminaci bychom našli napříč právním řádem v předpisech různých právních odvětví.⁵³ Stěžejním obecným předpisem na poli rovného zacházení je přitom v České republice antidiskriminační zákon. Dle něj⁵⁴ se diskriminací obecně rozumí situace, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě než s jinou osobou ve srovnatelné situaci, přičemž takové jednání (nebo opomenutí) musí být motivováno některým

⁵¹ Blíže např. Ministerstvo vnitra České republiky. Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2018 [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 12. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-projevech-extremismu-a-predsudecne-nenavisti-na-uzemi-ceske-republiky-v-roce-2018.aspx>

⁵² Blíže Ministerstvo vnitra České republiky. O nás. Extremismus. Výroční zprávy o extremismu a koncepcí boje proti extremismu [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 9. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

⁵³ Zmínit lze např. ustanovení § 2 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školný zákon), ve znění pozdějších předpisů; ustanovení § 16 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů nebo ustanovení § 6 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁴ Ustanovení § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona.

ze zákonem vymezených diskriminačních důvodů⁵⁵ a odehrávat se v oblastech života, které zákon vypočítává.⁵⁶ Uvedená definice tzv. přímé diskriminace počítá s tím, že aby se o zakázaném méně příznivém zacházení dalo hovořit, je krom přítomnosti chráněných důvodů a oblastí důležité, aby vedle potenciální oběti existoval tzv. komparátor (osoba nacházející se ve srovnatelné situaci). Podstatné také je, že diskriminačního zásahu se člověk může dopustit nikoliv pouze aktivním konáním, ale rovněž nečinností, opomenutím něco vykonat.

Vedle právě zmíněné přímé diskriminace antidiskriminační zákon upravuje i některé další formy méně příznivého zacházení (např. diskriminaci nepřímou⁵⁷ či diskriminaci v podobě pronásledování, navádění nebo pokynu⁵⁸), přípustné formy rozdílného zacházení⁵⁹ nebo také možnosti obrany vůči diskriminačnímu jednání prostřednictvím tzv. antidiskriminační žaloby.⁶⁰

Diskriminační jednání často představuje, ačkoli to není pravidlem, zásah do důstojnosti člověka, bývá spojeno s předsudky či stereotypy, které lidé mají o určité skupině osob či jejím jednotlivém členovi.

Již výše⁶¹ jsem poukazovala na skutečnost, že předsudečné násilí může v některých případech představovat diskriminaci dle antidiskriminačního zákona, a to typicky v podobě obtěžování.⁶² V minulosti např. jako diskriminaci ve formě obtěžování vyhodnotila projev, jenž by se dal označit za předsudečné násilí tak, jako jsme si ho vymezili výše v této práci,⁶³ veřejná ochránkyně práv. Jednalo se o případ předsudečných vyjádření tiskového mluvčího bytového družstva

⁵⁵ Těmi jsou dle § 2 odst. 3 a antidiskriminačního zákona rasa, etnický původ, národnost, pohlaví (včetně těhotenství, mateřství, rodičovství a pohlavní identifikace), sexuální orientace, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víra, světový názor a v některých případech i státní příslušnost.

⁵⁶ Ve smyslu § 1 odst. 1 antidiskriminačního zákona se jedná o oblast práce a zaměstnání, služebních poměrů, sociálního zabezpečení, sociálních výhod, zdravotní péče, vzdělání, zboží a služeb, bydlení.

⁵⁷ Ustanovení § 3 antidiskriminačního zákona.

⁵⁸ Ustanovení § 4 odst. 3, 4 a 5 antidiskriminačního zákona.

⁵⁹ Ustanovení § 6 a 7 antidiskriminačního zákona.

⁶⁰ Ustanovení § 10 antidiskriminačního zákona.

⁶¹ Kapitola 1.2 Právní úprava spojená s hate speech a hate crime.

⁶² Ustanovení § 4 odst. 1 antidiskriminačního zákona.

⁶³ Kapitola 1.1 Pojmy hate speech a hate crime.

na adresu Romů, která byla učiněna ve videu a zveřejněna na webových stránkách dotčeného družstva.⁶⁴

2.3 Nenávist, násilí, předsudek, stereotyp

Ve výše naznačených⁶⁵ definicích či přiblíženích pojetí hate speech, hate crime, ale i extremismu či diskriminace se setkáváme s jako stěžejními mimo jiné i s termíny nenávist, násilí, předsudek či stereotyp. Tyto pojmy se používají poměrně běžně, je však otázkou, zda by jejich uživatelé byli schopni přesně vyjádřit jejich obsah. Považuji tak za vhodné alespoň krátce možná vymezení níže nabídnout, představit.

Nenávist lze souhrnně označit jako určitou silnou dlouhodobou emoci, která je zaměřena vůči určitému objektu. Takovým objektem může být jedna osoba, celá skupina lidí, ale také lidská existence jako taková nebo dokonce celý svět. Nenávisti mnohdy předchází nějaká životní změna, zlom a je přživovaná hněvem nebo bolestí.⁶⁶ V psychologii se objevují definice nenávisti jako stavu ega, jehož přáním je zlikvidovat původce, zdroj zármutku nebo neštěstí,⁶⁷ případně se nenávist označuje také jako přetrvávající hluboká intenzivní emoce, která vyjadřuje hněv a nepřátelství směrem k nějakému objektu.⁶⁸ Vzhledem k tomu, že určitým znakem nenávisti bývá dlouhodobost, někteří psychologové ji spíše považují za lidský postoj nebo stanovisko než za dočasný emocionální stav. Průvodním jevem nebo důsledkem nenávisti mohou být různorodá jednání, např. různé formy násilí od slovních útoků až třeba po vraždu. Někdy se uvádí, že nenávist je opačným pólem lásky. Člověk, který k někomu chová nenávist, se často nespokojí s ignorací objektu svého zájmu, ale hledá způsoby, jak nenáviděnému co nejvíce ublížit. Podobně jako u zamilovaného,

⁶⁴ Veřejný ochránce práv. Zpráva o zjištění diskriminace veřejného ochránce práv ze dne 16. listopadu 2017, sp. zn. 3868/2016/VOP/JV [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 15. 7. 2023]. Dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/5578>

⁶⁵ Zejm. kapitoly 1.1 Pojmy hate speech a hate crime, 2.1 Extremismus a 2.2 Diskriminace.

⁶⁶ GLUCKSMANN, André. *Rozprava o nenávisti*. 1. vyd. Praha: Kalich, 2011. s. 64. ISBN 978-80-7017-153-0.

⁶⁷ FREUD, Sigmund. *Instincts and Their Vicissitudes*. Collected Papers, IV. London: Hogarth Press, 1925.

⁶⁸ REBER, Arthur. S.; ALLEN, Rhianon; REBER, Emily. *The Penguin dictionary of psychology*. New York: Penguin Books, 2002.

který mnohdy věnuje veškerou svou pozornost a energii objektu svého zájmu, pak osoba, která nenávidí, činí v extrémních případech totéž, jen však s trochu jiným cílem, a to poškodit nebo zničit objekt svého zájmu, někdy i za cenu sebezničení. Za jednu z příčin nenávisti bývají uváděny strachy z něčeho, co člověk nezná a obává se tak, že tímto neznámým bude omezen, připraven o hodnoty, které vyznává.

I pro **násilí** lze nalézt různé definice a vymezení. Jedná se o komplexní fenomén, který s sebou přináší řadu otázek, nenajdeme jednotné chápání pojmu. Poměrně často citovaným bývá pojetí Světové zdravotnické organizace, dle které se jedná o úmyslné použití výhružek nebo skutečného tělesného nátlaku či fyzické síly vůči vlastní osobě, jinému nebo skupině osob, které vede nebo s vysokou pravděpodobností může vést ke zranění, smrti, psychické újmě, vadnému vývoji nebo deprivaci.⁶⁹ Již tato definice napovídá, že násilí nemusí být páčáno pouze jako fyzický útok s úmyslným užitím síly nasměřované ke způsobení fyzické újmy, ublížení na zdraví, bolesti. Je možné se setkat také např. s násilím psychickým, kdy se násilník snaží oběti způsobit emocionální újmu a častuje ji za tím účelem např. různými slovními urážkami, hrozbami, ponižováním či izolací. Jako samostatné kategorie nebo jejich různé odnože či kombinace bývají také zmiňovány např. násilí domácí či sexuální, ale také ekonomické, kdy násilník zneužívá finanční závislosti nebo neznalosti své oběti, omezuje jí přístup k financím, v tomto směru ji kontroluje či využívá ve svůj prospěch.⁷⁰

Předsudky a stereotypy bývají považovány za zvláštní druhy postojů. Často se pojí s různými sociálními skupinami, náboženskými nebo politickými tématy, sociálními problémy obecně. Mohou i nemusí mít reálný základ, jejich nositel je však obvykle považuje za něco obecně platného, těžko hledá nějaké jiné alternativy ke svému postoji.⁷¹ Je v zásadě běžné a přirozené, že člověk, obklopený velkým množstvím různorodých, často nepřehledných

⁶⁹ HERZOG, Rupert. *Násilí není řešení. Prevence násilí a management konfliktu ve školách*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2009. s. 12-13. ISBN 978-80-7238-850-9.

⁷⁰ ROSA CENTRUM. Formy násilí. In: *rosacentrum.cz* [online]. [cit. 18. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/pro-senioru/formy-nasilii/>

⁷¹ DOBIÁŠOVÁ, Klára. *Rasové postoje u dětí*. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Katedra sociální pedagogiky. Vedoucí práce Lenka GULOVÁ.

či nejasných informací, se snaží věci zjednodušovat, redukuje množství informací na pro něj přijatelnou úroveň, utváří si obecnější kategorie, které se vztahují k jiným lidem. Takové procesy, které můžeme označovat právě za utváření stereotypů, mohou tak mít dokonce své výhody, představovat pro člověka určitou úlevu v situaci, kdy se cítí přesycen informacemi. Problém ale nastává, pokud člověk začne vytvářet chybné kategorie, formuje si nepřiléhavé stereotypy. V této souvislosti můžeme říci, že někteří odborníci považují předsudky a stereotypy za chyby v myšlení, v kognitivních (poznávacích) procesech na úrovni jednotlivce. Stereotyp lze označit za soubor charakteristik, který by měl vymezovat určitou sociální skupinu (např. stereotyp o ženách a mužích, o Romech, o křesťanech atd.). Obvykle zahrnuje nějaký určující znak, od něhož se pak odvíjí a členům skupiny jsou přisuzovány další charakteristiky. Někdy se rozlišují autostereotypy (schémata týkající se skupin, kterých jsme my sami členy) a heterostereotypy (charakterizující osoby jako členy jiných skupin). Přitom není neobvyklé, že vnímání členů vlastní skupiny, skupiny, k níž přináležíme, bývá pozitivnější, shovívavější než vnímání skupiny, jejímiž členy nejsme.⁷²

Pokud jde o předsudky, někteří odborníci je se stereotypy ztotožňují. Jiní uvádějí, že předsudek je postojem nebo názorem na skupinu či její členy, který je vždy negativní či nepřátelský, výrazněji v sobě zahrnuje emocionální složku. Stereotyp naproti tomu může být neutrální nebo i pozitivní.⁷³ Předsudky a stereotypy obvykle nehledí na individuality, přisuzují určité charakteristiky všem členům skupiny, zevšeobecňují. S tím také souvisí mnohdy se objevující legitimizace diskriminačního jednání vůči jednotlivcům právě předsudečnými (stereotypními) postoji vůči celé skupině, jíž je jednotlivec členem. Předsudky a stereotypy bývají velmi stabilní. Jelikož jsou často iracionální a odolné vůči rozumovým argumentům, těžko dochází k jejich změnám.⁷⁴ Pokud se přece jen chceme

⁷² MACHOVCOVÁ, Kateřina. Stereotypy jako myšlenkové chyby. In: *rvp.cz* [online]. 16. 10. 2018 [cit. 20. 7. 2023]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/21736/stereotypy-a-predsudky-jako-myslenkove-chyby.html>

⁷³ DOBIÁŠOVÁ, Klára. *Rasové postoje u dětí*. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Katedra sociální pedagogiky. Vedoucí práce Lenka GULOVÁ.

⁷⁴ DOBIÁŠOVÁ, Klára. *Rasové postoje u dětí*. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Katedra sociální pedagogiky. Vedoucí práce Lenka GULOVÁ.

pokusit jiné lidi inspirovat a změnit u nich jejich stereotypní postoje, doporučuje se např. poskytnout jim nové informace, které nejsou v souladu s běžnými stereotypy nebo podporovat jejich kontakt s konkrétními členy skupin, o nichž si člověk stereotyp či předsudek utvořil. V interakci s konkrétními členy skupin se může „postižený“ předsudkem přesvědčit o chybě ve svém uvažování.⁷⁵

⁷⁵ MACHOVCOVÁ, Kateřina. Stereotypy jako myšlenkové chyby. In: *rvp.cz* [online]. 16. 10. 2018 [cit. 20. 7. 2023]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/21736/stereotypy-a-predsudky-jako-myslenkove-chyby.html>

3 Přístupy a aktivity na poli hate speech a hate crime

Problematika hate speech a hate crime je jednou z těch, která se v posledních letech poměrně dynamicky vyvíjí. Souvisejících aktivit pořádaných v této oblasti můžeme zaznamenat celou řadu, a to jak v rámci státního, tak nestátního sektoru. Níže se pokusím přiblížit některé nejvýraznější či nejdůležitější počiny a přístupy „klíčových aktérů“ na daném poli.

3.1 Přístup a aktivity Policie České republiky

Na úvod považuji za důležité zmínit, že zjistit z veřejně dostupných zdrojů podrobnější komplexní informace specificky k řešení problematiky předsudečného násilí, resp. trestných činů s předsudečnou pohnutkou, aktuální aktivity či koncepce Policie České republiky je poměrně obtížné. Rozhodla jsem se tak požádat PČR o některé informace dle zákona o svobodném přístupu k informacím⁷⁶ a v této kapitole vycházím zejména právě z údajů, které mi policie jako povinný subjekt⁷⁷ poskytla.⁷⁸

Gestorem problematiky hate crime je v rámci PČR od 1. ledna 2023 nově zřízený útvar s celostátní působností, Národní centrála proti terorismu, extremismu a kybernetické kriminalitě služby kriminální policie a vyšetřování (SKPV), která v tomto směru nahradila Úřad služby kriminální policie a vyšetřování.⁷⁹ Na jednotlivých krajských ředitelstvích PČR jsou zřízeny pracovní skupiny pro boj s extremismem, včetně hate crime. V rámci Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy pak funguje odbor extremismu a terorismu, který se vedle jiného zabývá i problematikou hate crime.⁸⁰

⁷⁶ Ve smyslu zejm. § 13 odst. 1 ve spojení s § 14 odst. 2 a 3 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁷ Dle § 2 odst. 1 zákona o svobodném přístupu k informacím.

⁷⁸ Žádost o informace i odpověď Policie České republiky jsou přílohami této bakalářské práce.

⁷⁹ Blíže ke struktuře PČR a jednotlivým útvarům např. Policie České republiky. Útvary Policie ČR. Policejní prezidium [online]. © 2023 Policie ČR [cit. 20. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/policejni-prezidium-ceske-republiky-600334.aspx> a Policie České republiky. Útvary Policie ČR. Celostátní útvary [online]. © 2023 Policie ČR [cit. 20. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/utvary-s-celostatni-pusobnosti.aspx>

⁸⁰ Poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb. – dopis plk. Mgr. Jozefa Bocána ze dne 21. července 2023, č. j. PPR-33697-5/ČJ-2023-990810.

Pokud jde o příslušnost policejních orgánů v této oblasti, odvozuje ji PČR z trestního řádu.⁸¹ Příslušnost policejních orgánů je také zakotvena v pokynu policejního prezidenta o plnění některých úkolů policejních orgánů PČR v trestním řízení.⁸² Interním aktem řízení pro danou problematiku je závazný pokyn policejního prezidenta č. 182/2016, o činnosti na úseku extremismu a terorismu. V něm je popsána činnost pracovních skupin, specialistů, úprava informačních toků, nastavení efektivní součinnosti mezi skupinami včetně metodiky a analytické činnosti. Vzhledem k tomu, že tento pokyn obsahuje informace o činnosti orgánů činných v trestním řízení (OČTŘ) a vztahuje se výlučně k vnitřním pokynům a personálním předpisům PČR,⁸³ není veřejnosti zpřístupněn, resp. nelze ho ze strany PČR poskytnout.⁸⁴

Policie České republiky dále disponuje souvisejícími metodikami, které byly vytvořeny v rámci projektu Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti⁸⁵ nevládní organizací In IUSTITIA. Jedná se o metodiky Trestné činy z nenávisti v praxi pořádkové policie a Trestné činy z nenávisti – metodika pro SKPV. Cílem metodiky pro pořádkovou policii je poskytnout policistům dostatečné množství informací k identifikaci hate crime a obětí těchto činů a jejich potřeb. Metodika pro službu kriminální policie a vyšetřování má představit právní rámec a typické situace, s nimiž se policisté mohou v praxi setkávat při vyhledávání, prověřování a vyšetřování hate crime.⁸⁶

Vzdělávání policistů v oblasti předsudečného násilí probíhá ve dvou rovinách. V první řadě se problematika průřezově vyučuje ve všech vzdělávacích modulech

⁸¹ Konkrétně z ustanovení § 16 a 17 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, ve znění pozdějších předpisů, které upravují věcnou příslušnost soudů a osob zúčastněných na řízeních v trestních věcech.

⁸² Pokyn policejního prezidenta č. 103/2013 ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení.

⁸³ Ve smyslu § 11 odst. 1 písm. a) zákona o svobodném přístupu k informacím.

⁸⁴ Poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb. – dopis plk. Mgr. Jozefa Bocána ze dne 21. července 2023, č. j. PPR-33697-5/ČJ-2023-990810.

⁸⁵ Blíže k projektu např. také Vláda České republiky. Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti. In: *vlada.cz* [online]. 31. 5. 2017. 9:46 [cit. 21. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/strukturalni-fondy/ukoncene-projekty/kampan-proti-rasismu-a-nasilii-z-nenavisti-166291/> a Agentura pro sociální začleňování. Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti. In: *socialni-zaclenovani.cz* [online]. [cit. 21. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/kampan-proti-rasismu-a-nenavisti/>

⁸⁶ Poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb. – dopis plk. Mgr. Jozefa Bocána ze dne 21. července 2023, č. j. PPR-33697-5/ČJ-2023-990810.

základní odborné přípravy pro policisty nově nastupující k policejnímu sboru. Objevují se zde např. témata předsudků a metod jejich ovlivňování, jednání s příslušníky minorit a jeho nutná specifika s ohledem na sociokulturní odlišnosti. Základní odborná příprava může mít různé formy. Nejpočetnější zastoupení na ní má, i pokud jde o počty účastníků kurzů, služba pořádkové policie. V druhé rovině pak vzdělávání probíhá v rámci různých kurzů následujících po základní odborné přípravě, a to s přihlédnutím k druhu a charakteru služby. Problematika předsudečného násilí se takto začleňuje např. do výuky, jež se věnuje postupům přípravy členů tzv. antikonfliktních týmů PČR či do výuky profilace služby cizinecké policie.⁸⁷

V rámci všech forem profesního vzdělávání v příslušných oblastech výkonu služby jsou příslušníci PČR dále seznamováni s jednotlivými specifiky některých cílových skupin, jež bývají předmětem služebních úkonů a zákroků a vyžadují s ohledem na své postavení nějaký zvláštní přístup po stránce komunikace, taktiky atp. Jedná se např. o děti, osoby s postižením, oběti domácího násilí a mravnostní trestné činnosti, příslušníky LGBT⁸⁸ komunity. Cílem proškolení v tomto směru je co nejvíce zmírňovat negativní dopady, jež mohou vyplývat z běžně používaných policejních postupů, v těchto případech nevhodných. Specifické postupy, s nimiž jsou příslušníci v rámci školení seznamováni, se pak v průběhu času upravují v návaznosti na aktuální problémy a potřeby.⁸⁹

V rámci policie (u SKPV a pořádkové služby) dále funguje síť metodiků pro oběti trestných činů. Na každém krajském ředitelství PČR je v rámci SKPV zařazen hlavní metodik, který má na starosti a proškoluje ostatní policisty. Jak oběť identifikovat a jak s ní pracovat se učí policisté z celé republiky v kurzu Oběti trestných činů a domácí násilí. Úřad SKPV ve spolupráci s psychology a dalšími

⁸⁷ Poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb. – dopis plk. Mgr. Jozefa Bocána ze dne 21. července 2023, č. j. PPR-33697-5/ČJ-2023-990810.

⁸⁸ LGBT je zkratka označující lesby, gaye, bisexuály a transgender osoby. Blíže na Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky. Internetová jazyková příručka. LGBT. In: *prirucka.ujc.cas.cz* [online]. [cit. 30. 8. 2023]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=LGBT>

⁸⁹ Poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb. – dopis plk. Mgr. Jozefa Bocána ze dne 21. července 2023, č. j. PPR-33697-5/ČJ-2023-990810.

odborníky pro účely tohoto kurzu také vytvořil odbornou publikaci Identifikace oběti trestného činu.⁹⁰

Pokud jde o statistické údaje, z nichž je možné dozvědět se některé bližší informace ohledně trestné činnosti spáchané za určitá vybraná období, vedle obecných zveřejňovaných statistik kriminality⁹¹ si PČR vede i podrobnější statistiky počtu skutků z oblasti trestné činnosti s předsudečnou pohnutkou. Sleduje v nich, zda se trestná činnost týkala některé konkrétní národnosti, etnika, minoritní skupiny, fanoušků sportovních klubů nebo učitelů a žáků. V roce 2022 takto PČR evidovala 282 skutků s nenávisným podtextem.⁹² Jeden skutek mohl přitom být spáchán více pachateli na více objektech a přítomno mohlo být vícero předsudečných pohnutek – při součtu byl takový skutek započítán duplicitně. Konkrétnější statistická data z této bližší statistiky předsudečného násilí jsou však určena pouze pro služební potřebu a PČR je neposkytuje veřejnosti.⁹³

Co se týče některých osvětových či vzdělávacích akcí souvisejících s problematikou hate speech a hate crime, PČR v roce 2022 navázala spolupráci s Českobratrskou církví evangelickou a německou Nadací proti rasismu a zapojila se se svými aktivitami do konceptu Týdnů proti rasismu, který otevírá celospolečenskou diskusi k souvisejícím tématům.⁹⁴ Aktivity PČR spočívaly zejména v besedách, které ve spolupráci s kolegy zaměřujícími se na problematiku menšin vedli v období dubna až června 2020 s dětmi, studenty i dospělými napříč všemi regiony policejní preventisté. Diskuse byly zaměřené na témata diskriminace, šikany a nenávisné komunikace na sociálních sítích. V mnohých regionech byla na těchto více než 200 akcích navázána dlouhodobější spolupráce s neziskovými organizacemi a církevními subjekty. Úřad SKPV,

⁹⁰ Poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb. – dopis plk. Mgr. Jozefa Bocána ze dne 21. července 2023, č. j. PPR-33697-5/ČJ-2023-990810.

⁹¹ Blíže např. Policie České republiky. Informační servis. Kriminalita [online]. © 2023 Policie ČR [cit. 21. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

⁹² V roce 2021 to bylo 209 skutků, v roce 2020 140 skutků. Poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb. – dopis plk. Mgr. Jozefa Bocána ze dne 21. července 2023, č. j. PPR-33697-5/ČJ-2023-990810.

⁹³ Poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb. – dopis plk. Mgr. Jozefa Bocána ze dne 21. července 2023, č. j. PPR-33697-5/ČJ-2023-990810.

⁹⁴ HODAČOVÁ, Veronika. Policie proti rasismu a rasové diskriminaci. In: *policie.cz* [online]. 21. 3. 2022 [cit. 21. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/policie-proti-rasismu-a-rasove-diskriminaci.aspx>

přestože od začátku roku 2023 již není gestorem problematiky hate crime, spolupracuje na některých aktivitách např. s organizacemi Trans*parent⁹⁵ a In IUSTITIA.⁹⁶

Závěrem lze doplnit, že i další bezpečnostní sbory se ve větší či menší míře s problematikou hate speech a hate crime setkávají a vyvíjí některé související aktivity. Například pro personál věznic jsou ve spolupráci s akademickou sférou realizovány intenzivní kurzy týkající se extremismu a předsudečné nenávisti.⁹⁷

3.2 Některé přístupy a aktivity aktérů mimo oblast policie

Pokud se dále zaměřím na některé aktivity realizované subjekty odlišnými od PČR, mohu na úvod poukázat na projekt, který byl krátce zmíněn již v předešlé kapitole. Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti byla sice započata již před několika lety, svým rozsahem a širokým zacílením se však stala, troufám si říci, unikátním počinem, který si v práci věnované předsudečnému násilí alespoň krátkou zmínku jistě zaslouží. Jedná se o projekt, jehož hlavní realizační fáze proběhla mezi léty 2014 a 2017 a byl financován z tzv. Norských fondů. Hlavním řešitelem a realizátorem se v České republice stal **Úřad vlády České republiky**, konkrétně pak Agentura pro sociální začleňování, v dané době⁹⁸ pod něj spadající. Kampaň reagovala na společenské ovzduší, kdy se nejen offline, ale i online prostředí začalo čím dále více a častěji stávat prostorem pro šíření různých forem násilí, nenávisti, hoaxů a dezinformací. Řešitelé projektu si všímali toho, že média často v honbě za senzací různé šířené stereotypy a nesnášenlivost svými vstupy ještě zesilují, dostatek prostoru nedostávají oběti a předsudečným násilím ohrožené skupiny.

⁹⁵ Trans*parent je zájmovým sdružením založeným v roce 2015, které různými cestami (vzdělávací akce, osvěta, podpůrné skupiny a poradenství, spolupráce s médii a širokou veřejností atd.) usiluje o prosazování práv a pozitivních společenských změn ve prospěch transgender, nebinárních a intersex osob. Blíže Trans*parent z. s. [online]. © 2020-23 Transparent z. s. [cit. 21. 7. 2023]. Dostupné z: <https://jsmetransparent.cz/>

⁹⁶ Poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb. – dopis plk. Mgr. Jozefa Bocána ze dne 21. července 2023, č. j. PPR-33697-5/ČJ-2023-990810.

⁹⁷ KOLÁŘ, Ondřej. *Extremismus – současné trendy a narativy* (přednáška v rámci předmětu Extremismus vyučovaného na Policejní akademii České republiky v Praze). Praha, 27. 10. 2021.

⁹⁸ Od 1. ledna 2020 je usnesením vlády č. 552 ze dne 30. července 2019 zařazena do struktury Ministerstva pro místní rozvoj. Blíže také na Agentura pro sociální začleňování. O nás. In: *socialni-zaclenovani.cz* [online]. [cit. 23. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/o-nas/>

Svémi populistickými projevy také situaci pozitivně nepřispívají někteří politici. PČR sice zasahuje proti projevům extremismu, předsudečné násilí je však fenoménem, který pole extremismu výrazně překračuje. Prostorem pro vznik konfliktů souvisejících s předsudečným násilím se také často stávají školy, ze kterých se pak problém šíří dále do veřejného prostoru. Na tyto dílčí fenomény se Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti rozhodla reagovat formou nejrůznějších aktivit. Jednalo se např. o již zmiňované⁹⁹ vzdělávání některých složek policie ohledně trestněprávní roviny předsudečného násilí, šíření dobré praxe některých obcí či neziskových organizací zejm. v oblasti komunikace souvisejících témat mezi kolegy v sociálně vyloučených lokalitách či zavádění mediací jako nástroje prevence konfliktů ve školách.¹⁰⁰ Zřejmě nejznámější složkou Kampaně se pak stala její celostátní mediální část, tzv. HateFree Culture, která se zaměřila na kultivaci diskusí týkajících se menšin ohrožených předsudečným násilím. V rámci HateFree Culture vznikly nejrůznější spoty v televizním vysílání i rádiích, tým zodpovědný za tuto mediální část Kampaně se zaměřoval na analýzu hoaxů pro média nebo na moderaci diskusí na sociálních sítích. I po skončení Kampaně má její odnož HateFree Culture aktivní webové stránky¹⁰¹ či profily na sociálních sítích.¹⁰² Na nich např. zveřejňuje různé články pojednávající o problémech, aktivitách nebo úspěších příslušníků předsudečným násilím ohrožených skupin, kteří by jinak např. v médiích nedostali tolik prostoru a snaží se o propojování a větší porozumění napříč různými (většinovými i menšinovými, laickými i odbornými) skupinami ve společnosti.

Ze státních orgánů je třeba dále určitě zmínit **Ministerstvo vnitra**, které je v rámci ministerstev gestorem problematiky předsudečného násilí.¹⁰³

⁹⁹ Kapitola 3.1 Přístup a aktivity Policie České republiky.

¹⁰⁰ Blíže např. na Vláda České republiky. Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti. In: *vláda.cz* [online]. 31. 5. 2017 9:46 [cit. 21. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/strukturalni-fondy/ukoncene-projekty/kampan-proti-rasismu-a-nasili-z-nenavisti-166291/> a Agentura pro sociální začleňování. Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti. In: *socialni-zaclenovani.cz* [online]. [cit. 21. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/kampan-proti-rasismu-a-nenavisti/>

¹⁰¹ HateFree Culture [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [cit. 24. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.hatefree.cz/>

¹⁰² Např. facebookový profil HateFree Culture. In: *Facebook* [online]. [cit. 26. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/HateFreeCulture/>

¹⁰³ Podle zákona České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Z konkrétních souvisejících aktů, které vydává, lze poukázat na pravidelné zprávy, soustředící se do roku 2017 na problematiku extremismu na území České republiky, od roku 2018 pak vyčleňující některé kapitoly specificky i k předsudečné nenávisti. Ze zpráv se můžeme dozvědět některé informace ohledně činnosti extremistických subjektů za uplynulá období, zprávy se také snaží shrnovat relevantní údaje ze statistik nenávistně (předsudečně) motivované trestné činnosti vedených policií, soudy, Nejvyšším státním zastupitelstvím (NSZ) či Probační a mediační službou. MV vedle již uvedeného taktéž vydává koncepce boje proti projevům extremismu a předsudečné nenávisti a související dvouleté akční plány, které mají sloužit k naplňování cílů koncepcí.¹⁰⁴

Opomenout nelze, pokud jde o státní orgány, ani soustavu **státního zastupitelství**. Právě státní zástupci jsou těmi, kdo mohou jako jediní v případě, že výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud, podávat¹⁰⁵ obžaloby. V návaznosti na to pak soudy rozhodují o vině a trestu obžalovaného. Státní zástupci tak hrají jednu z klíčových rolí mimo jiné rovněž při potírání trestné činnosti s předsudečnou pohnutkou. Na všech stupních státního zastupitelství existují povinné specializace státních zástupců na trestné činy spáchané z rasové, národnostní nebo jiné nenávistné pohnutky, extremismus.¹⁰⁶ V soustavě státního zastupitelství je mimo jiné zavedena tzv. informační povinnost. Ta spočívá v tom, že státní zastupitelství, které koná řízení v prvním stupni, má povinnost informovat odbor trestního řízení NSZ o nápadu trestných činů spáchaných z národnostní, rasové, náboženské, politické nebo jiné nenávistné pohnutky. Pokud si to Nejvyšší státní zastupitelství vyžádá, prvostupňové státní zastupitelství jej informuje rovněž o způsobu vyřízení věci.¹⁰⁷ Získané informace NSZ využívá zejména k metodickým účelům. Nejvyšší státní zastupitelství dále také přezkoumává usnesení o zastavení trestního stíhání nebo

¹⁰⁴ Blíže Ministerstvo vnitra České republiky. O nás. Extremismus. Výroční zprávy o extremismu a koncepcí boje proti extremismu [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 9. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

¹⁰⁵ Ve smyslu zejm. § 176 a 180 trestního řádu.

¹⁰⁶ Ve smyslu pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 4/2009, vzorový organizační řád.

¹⁰⁷ Dle čl. 1 odst. 1 písm. a) bod 1. pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 10/2011, o informacích.

postoupení věci na základě úplného spisového materiálu, jde-li o trestné činy rasově motivované nebo spáchané příslušníky extremistických skupin.¹⁰⁸ Na NSZ je zřízena pozice národního korespondenta pro boj proti terorismu, extremismu a trestným činům spáchaným z nenávisti, který je také garantem meziresortní spolupráce. Problematika hate crime bývá zařazována jako jedno z témat do programů porad vedoucích státních zástupců vedených s podřízenými stupni státního zastupitelství.¹⁰⁹ NSZ rovněž v roce 2019 uzavřelo Memorandum o porozumění s Úřadem pro demokratické instituce a lidská práva (ODIHR) při Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) a s Justiční akademií. V návaznosti na toto memorandum byl realizován Program školení pro státní zástupce ve věci trestných činů páchaných z nenávisti (Program PAHCT). V roce 2022 proběhly v rámci programu tři semináře pro specialisty na okresních a krajských stupních státního zastupitelství. Tento seminář absolvovali téměř všichni státní zástupci specializující se na extremismus a hate crime. NSZ má v plánu ve vzdělávacích aktivitách týkajících se tohoto typu trestné činnosti pokračovat i nadále.¹¹⁰ Bližší informace ohledně činnosti státního zastupitelství (nejen) v oblasti hate crime se může laická i odborná veřejnost dozvědět z pravidelných výročních zpráv. Jejich přílohou bývají i zprávy národních zpravodajů, přičemž tyto vydává i výše zmíněný národní korespondent pro boj proti terorismu, extremismu a trestným činům spáchaným z nenávisti.¹¹¹ Problematikou zejména hate speech na internetu se v rámci své působnosti v oblasti práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací¹¹² zabývala intenzivněji před několika lety také bývalá **veřejná ochránkyně práv**. Podnikla

¹⁰⁸ Podle čl. 107 a přílohy č. 2 bodu 1 pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení.

¹⁰⁹ Ministerstvo vnitra České republiky. Koncepce boje proti extremismu a předsudečné nenávisti 2021-2026 [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-projevum-extremismu-pdf.aspx>

¹¹⁰ Nejvyšší státní zastupitelství. Zpráva o činnosti národního zpravodaje pro boj proti terorismu, extremismu a trestným činům spáchaným z nenávisti za rok 2022 [online]. © 2023 Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 6. 7. 2023]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/06/Zpr%C3%A1vaNZ2022-Lata.pdf>

¹¹¹ Blíže na Nejvyšší státní zastupitelství. Zprávy o činnosti státního zastupitelství [online]. © 2023 Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 6. 7. 2023]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti/>

¹¹² Ustanovení § 1 odst. 5 ve spojení s § 21b zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

různá pracovní setkání s klíčovými aktéry v dané problematice, vydala informační leták *Nenávistné projevy na internetu*¹¹³ nebo ve spolupráci s Ústavním soudem a Nejvyšším státním zastupitelstvím uspořádala konferenci *Nenávist na internetu*, určenou zejména policistům, státním zástupcům a soudcům, na níž byly představovány přístupy odpovědných orgánů a diskutovány některé aktuální problémy.¹¹⁴ Důležitým počinem v rámci ombudsmanských aktivit byl výzkum *Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů*. Ombudsmanka v něm oslovila okresní soudy, které jí následně poskytly k podrobnější analýze několik desítek rozhodnutí vydaných v období mezi léty 2016 a 2019 v případech trestních řízení týkajících se online předsudečného násilí.¹¹⁵ Jakýmsi završením aktivit veřejné ochránkyně práv na poli předsudečných projevů se v roce 2020 stalo sestavení souboru doporučení pro státní orgány s cílem pomoci předcházet či mírnit dopady předsudečných útoků a inspirovat odpovědné subjekty k dalším aktivitám v této oblasti.¹¹⁶

Několikrát byla v této práci již zmíněna nevládní organizace **In IUSTITIA**. Jedná se o první a prozatím stále jedinou nevládní organizaci v České republice, která se zaměřuje na předsudečné násilí v celé jeho šíři. Činnost organizace stojí na třech základních pilířích. Prvním je poskytování sociální a právní pomoci konkrétním fyzickým nebo i právníckým osobám, jež se setkají s předsudečným násilím nebo jsou jím ohroženy. Obětem celorepublikově poskytuje právní informace ve smyslu zákona o obětech trestných činů¹¹⁷ a sociální poradenství podle zákona o sociálních službách.¹¹⁸ Pracovníci In IUSTITIA např. mohou

¹¹³ Veřejný ochránce práv. *Nenávistné projevy na internetu* [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 8. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/Letaky/Nenavistne-projevy.pdf>

¹¹⁴ Blíže např. Veřejný ochránce práv. *KONFERENCE: Nenávist na internetu (Ústavní soud ČR)*. In: *ochrance.cz* [online]. 16. 10. 2019 [cit. 29. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/vzdelavaci-akce/konference-nenavist-na-internetu-ustavni-soud-cr/>

¹¹⁵ Blíže Veřejný ochránce práv. *Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů. Výzkum veřejného ochránce práv 2020, sp. zn. 47/2019/DIS/PŽ* [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

¹¹⁶ Blíže Veřejný ochránce práv. *Doporučení veřejné ochránkyně práv k nenávistným projevům na internetu ze dne 27. ledna 2020, sp. zn. 67/2018/DIS/JV* [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/67-2018-DIS-JV-doporuzeni.pdf>

¹¹⁷ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁸ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

vystupovat v trestním řízení jako důvěrníci či zmocněnci obětí trestné činnosti.¹¹⁹ Druhým pilířem činnosti organizace je vzdělávání odborné veřejnosti i ohrožených komunit na téma předsudečného násilí, práv obětí a práce s nimi, předsudků atp. In IUSTITIA vzdělává i orgány činné v trestním řízení (policisty, státní zástupce), právě v rámci tohoto pilíře činnosti také pracovníci organizace proškolili některé policisty a vytvořili metodickou podporu pro PČR ve výše zmiňovaném projektu Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti. Třetím pilířem, na němž je In IUSTITIA postavena, je pak s předsudečným násilím související monitoring, výzkumy a snaha o potřebné systémové změny. Organizace vydává pravidelné zprávy o předsudečném násilí, v nichž se snaží pojmenovávat aktuální fenomény, přinášet informace o konkrétních incidentech předsudečné nenávisti i některé statistické údaje. Realizuje různé viktimologické výzkumy či studie, spolupracuje se státní správou na přípravách legislativních změn a zlepšování činnosti odpovědných orgánů v souvislosti s předsudečným násilím.¹²⁰

3.3 Některé aktivity evropských subjektů

Fenomén hate speech a hate crime je jedním z těch, které se samozřejmě netýkají jen České republiky. Už kvůli tomu, že se předsudečné projevy často vyskytují v prostředí internetu, se jedná o problém, který překračuje hranice jednotlivých států. Nebezpečnost předsudečného násilí a potřebu patřičné prevence a reakce na něj si mimo jiné uvědomuje i Evropská unie (EU) a různými způsoby se rovněž snaží o vytvoření některých společných rámců napříč členskými státy.¹²¹

Z konkrétních počinů EU, které si všímají rozmachu hate speech a hate crime specificky na sociálních sítích, lze zmínit zajímavý, již několik let realizovaný projekt **Evropské komise**. Ta již v roce 2016 uzavřela s vybranými sociálními sítěmi¹²² Kodex chování pro boj s nezákonnými nelegálními projevy online.

¹¹⁹ Ve smyslu zákona o obětech trestných činů.

¹²⁰ Bližší informace In IUSTITIA, o. p. s. [online]. In-lus.cz 2019 [cit. 30. 7. 2023]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/>

¹²¹ Lze např. zmínit, že určitým rámcem pro společnou reakci na rasistické a xenofobní nenávislné verbální projevy a trestné činy z nenávisti je na úrovni EU Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva.

¹²² Jednalo se o Facebook, Microsoft, Twitter, Youtube. Později se přidaly některé další (Snapchat, TikTok atd.).

Kodex upravuje některá pravidla týkající se oznamování či prověřování problematických projevů na sítích. Smyslem je, aby sociální platformy dokázaly dostatečně pružně na oznámení reagovat, nezákonné¹²³ příspěvky odstranit, případně transparentně vysvětlovat, z jakého důvodu odstraněny nebudou. Do spolupráce jsou zapojeny i nevládní organizace z jednotlivých členských států, které mají za úkol problematické příspěvky sociálním sítím ohlašovat. Zároveň, pokud vystupují jako tzv. důvěryhodní oznamovatelé ve smyslu Kodexu, ohlašují příspěvky „nadvakrát“ z pozice nevládní organizace a pak jako anonymní oznamovatelé. Může tak poté docházet k porovnávání, zda se nějak liší reakce sociálních sítí na oznámení učiněná „běžným“ jedincem a do projektu zapojenými organizacemi. Nevládní organizace rovněž oznamují problematické příspěvky odpovědným vnitrostátním orgánům za účelem vyhodnocování, nakolik se liší od posuzování protiprávnosti na evropské úrovni ze strany sociálních sítí. V rámci projektu proběhlo již několik monitorovacích cyklů, výstupy zatím posledního sedmého byly zveřejněny v prosinci 2022.¹²⁴ Doplňme, že projekt má i výraznou českou stopu – u jeho zrodu stála v pozici komisařky pro spravedlnost, ochranu spotřebitelů a otázky rovnosti pohlaví Věra Jourová. Domácími neziskovými organizacemi, které se zapojily do ohlašování problematických příspěvků, pak jsou In IUSTITIA a Romea.¹²⁵

¹²³ Při posuzování (ne)zákonnosti projevů se vychází z vymezení v Rámcovém rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva.

¹²⁴ Bližší informace např. European Commission. The EU Code of conduct on countering illegal hate speech online. In: *comission.europa.eu* [online]. [cit. 1. 8. 2023]. Dostupné z: https://comission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en#theeucodeofconduct

¹²⁵ Romea, o. p. s. [online]. © 2003 - 2023 ROMEA, o. p. s. [cit. 1. 8. 2023]. Dostupné z: <https://romea.cz/>

4 Některé konkrétní případy předsudečného násilí

S předsudečným násilím se lze ve veřejném prostoru setkat v nejrůznějších podobách. Jak již bylo v této práci na několika místech zmíněno, určitým trendem jsou v poslední době slovní útoky odehrávající se ve velké míře v prostředí internetu, typicky v podobě komentářů na sociálních sítích. Opakovaně bývá upozorňováno na skutečnost, že oproti dřívějším létům slábne v této oblasti vliv dříve tradičních extremistických subjektů¹²⁶ a předsudečného násilí se čím dál častěji dopouštějí osoby, jež by se daly označit za tzv. „běžné“ občany.¹²⁷

Nevládní organizace In IUSTITIA, která se zaměřuje na pomoc obětem předsudečného násilí, zaznamenává za rok 2022 celkem 112 incidentů s předsudečnou pohnutkou, oproti letům 2021 s 80 a 2020 se 71 předsudečnými projevy. Dle zveřejňovaných policejních statistik bylo v těchto letech evidováno 149 oproti 108, resp. 134 skutkům s nenávisným podtextem.¹²⁸

¹²⁶ V podrobnostech In IUSTITIA, o. p. s. *Zpráva o předsudečném násilí v České republice v roce 2019* [online]. 1. vyd. Praha: In IUSTITIA, o. p. s., 2021 [cit. 14. 8. 2023]. ISBN 978-80-88172-41-3. Dostupné z: https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2023/03/2019_01_TEXT_ZPRAVY_3_KOMPLET.pdf nebo Ministerstvo vnitra České republiky. *Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2022* [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 9. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava2022-pdf.aspx>

¹²⁷ Např. veřejná ochránkyně práv před několika lety v rámci svého již zmíněného výzkumu související judikatury, při němž se jí podařilo získat celkem 47 rozhodnutí okresních soudů týkajících se trestné činnosti s předsudečnou pohnutkou spáchané v online online prostoru a souzené v období 2016 až 2019, zjistila, že nejčastějším pachatelem těchto útoků byl muž, u něhož nic nenavštěvovalo tomu, že by byl příslušníkem některé menšiny a který nebyl dosud soudně

trestán. Blíže Veřejný ochránce práv. *Nenávisné projevy na internetu a rozhodování českých soudů*. Výzkum veřejného ochránce práv 2020, sp. zn. 47/2019/DIS/PŽ [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

¹²⁸ K uvedeným počtům lze doplnit, že v případě In IUSTITIA tyto vycházejí z jejich zveřejněných kvartálních zpráv o předsudečném násilí za jednotlivá období let 2020 až 2022. Případy a jejich počty zaznamenané v těchto zprávách organizace získává z vlastní terénní práce a monitoringu médií a internetu, některé případy hlásí sami poškození či svědci incidentů. Kvartální zprávy jsou brány jako předběžné, neboť incidenty v nich obsažené organizace následně blíže zkoumá a ověřuje mimo jiné ve spolupráci s OČTŘ. Čerpá přitom mimo jiné z výročních policejních statistik, poznatky z tohoto bližšího prověřování pak shrnuje ve výročních zprávách o předsudečném násilí v České republice, v nichž se tím pádem některé údaje od zpráv kvartálních liší. Poslední veřejně dostupnou výroční zprávou je ta z roku 2019, dle níž bylo zaznamenáno celkem 157 předsudečných incidentů (oproti 170 skutkům s nenávisným podtextem registrovaným v roce 2019 ze strany PČR). Ve snaze o co největší aktuálnost byly v této části bakalářské práce použity orientační informace o počtu incidentů z kvartálních zpráv In IUSTITIA. Pokud jde o skutky evidované PČR, vycházím z informací obsažených ve výročních zprávách MV o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky, dle kterých byly jako činy s nenávisným podtextem započítány skutky vybraných takticko-statistických klasifikací označené příznakem extremismu. Můžeme doplnit, že počty a jednotlivé skutky zaznamenané PČR a In

Obvyklou zaznamenanou pohnutkou při páchání předsudečného násilí bývá národnost či etnicita, přičemž nejčastějšími oběťmi jsou v České republice v rámci této skupiny dlouhodobě příslušníci romské menšiny. Lidé uchylující se či mající sklony k předsudečným útokům bývají ve svých postojích a činech výrazně ovlivněni atmosférou ve společnosti, aktuálními společenskými či politickými událostmi. V poslední době např. v tomto směru výraznou roli hrály či hrají energetická krize, zdražování v různých oblastech života, válka na Ukrajině nebo pandemie Covid-19. Zaznamenat bylo možné např. útoky namířené na politiky a další představitele veřejné správy kvůli nesouhlasu s některými protipandemickými opatřeními, ale i projevy nenávisti související s odlišnými postoji k pandemii a opatřením mezi spoluobčany navzájem. V souvislosti s válkou na Ukrajině se lze setkávat s nejrůznějšími projevy popírání ruské agrese. Častěji, než dříve se oběťmi útoků z důvodu národnosti stávají Ukrajinci a Rusové, zejm. po započetí války se začaly také specificky objevovat předsudečné projevy vůči tzv. ukrajinským Romům. Čím dál častěji se lze ve veřejném prostoru setkávat také s různými antisemitskými výpady, některé mimo jiné také souvisí s válkou na Ukrajině.¹²⁹ Zdá se, že v posledních letech je bohužel na vzestupu taktéž předsudečné násilí z důvodu sexuální orientace a genderové identity.¹³⁰ Tyto incidenty dle některých shromážděných informací dokonce začínají „vytlačovat“ z prvního místa útoky namířené vůči lidem z důvodu

IUSTITIA se nebudou vzhledem k částečně odlišným přístupům při jejich shromažďování a klasifikaci nutně překrývat. Zároveň samozřejmě nepůjde o komplexní souhrn předsudečných projevů, které se v České republice v daných obdobích vyskytnou (některé se nepodaří zaznamenat, lze také např. předpokládat vysokou míru latence při jejich ohlašování ze strany obětí atd.). Blíže také In IUSTITIA, o. p. s. O předsudečném násilí [online]. In-Ius.cz 2019 [cit. 14. 8. 2023]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/zpravy-o-predsudecnem-nasili/> a Ministerstvo vnitra České republiky. O nás. Extremismus. Výroční zprávy o extremismu a koncepcie boje proti extremismu [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 9. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

¹²⁹ Objevují se např. konspirační teorie tvrdící, že válku na Ukrajině podněcují Židé s cílem vytvořit svou vlastní říši. Blíže např. Ministerstvo vnitra České republiky. Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2022 [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 9. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava2022-pdf.aspx>

¹³⁰ Některé předsudečné projevy vůči příslušníkům LGBT+ komunity se např. objevily v reakci na mediálně hojně probíranou kauzu střelby v bratislavském klubu Tepláreň. V kavárně oblíbené mezi členy LGBT komunity pachatel v říjnu 2022 zastřelil dva muže a jednoho člověka zranil. Blíže k případu např. PEŠEKOVÁ, Kamila. Nenávist a agresivita ve společnosti roste. Střelba v Bratislavě je toho důsledkem. In: *irozhlas.cz* [online]. 14. 10. 2022 16:44 [cit. 24. 8. 2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/strelba-bratislava-slovensko_2210141644_mst

jejich národnosti či etnicity.¹³¹ Ačkoliv ne jistě v takové míře jako bezprostředně po vypuknutí tzv. evropské migrační krize v roce 2015, ale stále se průběžně také objevuje jako pohnutka útoků předsudečná nenávist vůči muslimům a migrantům z Afriky a Asie obecně. Oběťmi předsudečného násilí se stávají jak jednotlivci, tak celé komunity. Terčem nejrůznějších útoků nezdávka bývají i ti, kdo se ve veřejném prostoru jasně vyhraní proti původcům předsudečné nenávisti či vystupují na obranu jejích obětí.¹³²

V kapitolách níže bude blíže představeno několik vybraných konkrétních případů z kategorie předsudečného násilí odehrávajícího se zejména online, které ve společnosti v poslední době rezonovaly či rezonují a mimo jiné se na nich ukazují některé aktuální trendy ve způsobu páchání či terčích předsudečných útoků.

4.1 Předsudečné projevy pod fotografií prvňáků

Nelze než započít ve shrnutí konkrétních případů kauzou, která před několika lety otřásla veřejností jak množstvím předsudečných útoků, tak intenzitou přítomné nenávisti a volbou obětí, na které projevy mířily a jimiž se staly malé děti. Mohu uvést, že tento případ do určité míry také aktivizoval k většímu zaměření se na problematiku předsudečného násilí některé státní orgány.¹³³

Na podzim roku 2017 zveřejnil Teplický deník fotografie žáků prvních tříd různých místních základních škol. Jedna z fotografií, na níž byli zachyceni prvňáci Základní školy Plynárenská v Teplicích, se posléze rozšířila na sociálních sítích a někteří komentující na ni začali reagovat nenávistnými příspěvky s odkazem na rasu

¹³¹ Blíže např. v kvartálních zprávách In IUSTITIA o předsudečném násilí za jednotlivá období let 2020 až 2023. In IUSTITIA, o. p. s. O předsudečném násilí [online]. In-Ius.cz 2019 [cit. 14. 8. 2023]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/zpravy-o-predsudecnem-nasilii/>

¹³² Blíže např. Veřejný ochránce práv. Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů. Výzkum veřejného ochránce práv 2020, sp. zn. 47/2019/DIS/PŽ [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

¹³³ Kauza např. dle jejích vlastních slov hluboce otřásla bývalou veřejnou ochránkyní práv a stala se pro ni jakýmsi symbolickým spouštěčem aktivit, které v dalších letech na daném poli podnikala, aby přispěla ke snížení výskytu nenávisti zejména v internetovém prostředí a přiměla důležité aktéry v této oblasti k užší spolupráci. Blíže Veřejný ochránce práv. Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů. Výzkum veřejného ochránce práv 2020, sp. zn. 47/2019/DIS/PŽ [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

a etnicitu vyfotografovaných – do třídy chodili zejména žáci romského či arabského původu. Některými problematickými komentáři se posléze začaly zabývat OČTŘ.

Jedna z komentujících např. pod fotografií na sociální síti připojila stručný příspěvek „*Rovnou...*“ a k tomuto vyjádření doplnila symbol zbraně. Soud toto počínání vyhodnotil jako podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod a ženě uložil trest odnětí svobody v délce trvání osm měsíců s podmíněným odkladem na osmnáct měsíců.¹³⁴ Pachatelce soud uložil také peněžité trest ve výši 20 000 Kč.¹³⁵

Další z komentujících fotografií doprovodil komentářem ve znění "*Ještě že jsou ze ZŠ Plynárenská. Řešení se přímo nabízí. Neříkej, že Tě to nenapadlo !!!*". Okresním soudem byl muž za tento projev shledán vinným ze spáchání stejného trestného činu jako žena z předchozího případu. V řízení se posuzovalo ještě další jednání muže spočívající v opakovaném zveřejňování nacistických symbolů na vlastním facebookovém profilu, přičemž toto počínání soud vyhodnotil jako trestný čin projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka. Muž si vyslechl úhrnný trest odnětí svobody v délce trvání šestnácti měsíců s podmíněným odkladem na tři roky. Následně neuspěl ani s odvoláním ke krajskému, ani s dovoláním k Nejvyššímu soudu a rozhodl se tak bránit ústavní stížností, v níž namítal, že rozhodnutími obecných soudů byla porušena jeho ústavně zaručená práva na svobodu projevu a spravedlivý proces. Argumentoval přitom mimo jiné tím, že jeho komentář pod fotografií byl reakcí v rámci práva vyjadřovat vlastní názory, které mohou i zranit, šokovat nebo znepokojit. Komentář nevnímá jako natolik závadný, aby podléhal omezením nebo trestním sankcím, považuje jej za racionální a stále ještě přípustný projev politického nesouhlasu. Zároveň je toho názoru, že jej lze považovat za vtip.¹³⁶

¹³⁴ Trestní příkaz Okresního soudu v Tachově ze dne 10. 9. 2018, sp. zn. 9 T 76/2018

¹³⁵ Blíže také Veřejný ochránce práv. Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů. Výzkum veřejného ochránce práv 2020, sp. zn. 47/2019/DIS/PŽ [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-image/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

¹³⁶ Lze doplnit, že jako o klasickém černém humoru, kterému se sám zasmál, se o komentáři pachatele veřejně vyjadřoval i jeho právní zástupce, za což si v rámci kárného řízení vysloužil napomenutí od České advokátní komory. Blíže např. KUBANT, Vít. Advokátní komora potvrdila

Ústavní soud mužovu stížnost odmítl mimo jiné s poukazem na pečlivé a kvalitní odůvodnění napadených rozhodnutí obecných soudů, v nichž neshledal žádné vady. Mimo jiné připomněl, že komentář k fotografii byl vyhodnocen jako odkaz na vyvražďování konkrétní skupiny obyvatel (Židů) v plynových komorách za druhé světové války. Ve spojení s konkrétní fotografií žáků pak muž bez jakýchkoli pochybností podněcoval nenávist k etnické skupině, když ve svém komentáři s odkazem na název školy ZŠ Plynárenská použil vůči vyobrazeným dětem mimo jiné výrazu "řešení" s tím, že toto „se přímo nabízí“. Podle Ústavního soudu obecné soudy logicky dovodily, že mužův komentář představoval tzv. hate speech, tj. vyjádření směřující k podněcování k nenávisti, v tomto případě konkrétně proti skupině dětí jiného než českého etnika. S odkazem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva pak zdůraznil, že tolerance a respekt ke stejné důstojnosti všech lidských bytostí představuje základ demokratické společnosti. Dodal, že v té pak může být považováno za nezbytné sankcionovat (i prostředky trestního práva) a předcházet všem formám projevů, které propagují, vyvolávají, podporují či ospravedlňují nenávist, jež je založena na nesnášenlivosti jinakosti. Nenávistné projevy tak nespádají pod ústavněprávní ochranu a nemohou tuto získat ani tím, že se budou vydávat za žert. Ve věci konkrétního mužova komentáře ani není podstatné, zda byl příspěvek jako žert zamýšlen. Existují totiž záležitosti, o kterých Listina základních práv a svobod a další zákony vtipkovat s ohledem na důstojnost člověka nepřipouštějí.¹³⁷

4.2 Útoky na novorozence

Další přibližovaný případ je předchozímu podobný mimo jiné v tom, že projev předsudečné nenávisti byl taktéž proveden v podobě komentáře reagujícího na fotografii zveřejněnou na sociální síti a terčem útoku se stalo bezbranné dítě kvůli své národnosti/etnicitě.

napomenutí obhájci Mannovi za výroky v kauze teplických prvňáčků. In: *irozhlas.cz* [online]. poslední aktualizace 30. 3. 2022 11:22 [cit. 16. 8. 2023]. Dostupné z: https://www.irohlas.cz/zpravy-domov/michael-mann-prvnacci-teplice-advokat-napomenuti-cas_2203301052_vtk

¹³⁷ Blíže usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 12 2021, sp. zn. III.ÚS 2696/21, dostupné na <https://nalus.usoud.cz/>

Regionální verze serveru Deník.cz zveřejnila počátkem července 2017 fotografie čerstvě narozených dětí. Součástí byly i údaje, jaké se při informování o narození miminek v tisku běžně (se souhlasem rodičů) uvádějí (jméno, datum narození, délka, váha atp.). Na jedné z fotografií se objevilo miminko, jehož tmavší pleť a jméno napovídalo, že se jedná o dítě jiné než české národnosti či etnicity.¹³⁸

Fotografii následně převzala facebooková stránka Zprávy.cz,¹³⁹ přičemž k ní připojila na první pohled „nevinnou“ gratulaci a výzvu.¹⁴⁰

Příspěvek spustil lavinu nenávistných komentářů, některými z nich se následně začala zabývat policie. Jeden z diskutujících např. připojil pod fotografií příspěvek ve znění „*Je to odpad, má to v genech. Bude se jen dál množit, kolik takovej negr bude mít za 25 let potomků. Takže za mě, dupnout na krk*“. Podle soudu se tímto svým počínáním dopustil trestného činu podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod a byl odsouzen k trestu obecně prospěšných prací ve výměře 100 hodin.¹⁴¹ Soud mu také uložil zaplatit matce dítěte jako poškozené částku 5 000 Kč.¹⁴²

Další diskutující byla rovněž trestním příkazem odsouzena k trestu odnětí svobody v délce trvání jednoho roku s podmíněným odkladem výkonu trestu na čtyři roky.

¹³⁸ Později se ukázalo, že se jedná o chlapce narozeného české občance s vietnamskými kořeny a tureckému Kurdovi, který se do České republiky dostal v době vrcholící uprchlické vlny. WIRNITZER, Jan. "Okamžitě utopit." Miminko s kurdským otcem přivítaly v Česku nenávistné komentáře, řeší je policie. In: *zpravy.aktualne.cz* [online]. 10. 1. 2018 [cit. 15. 8. 2023]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/okamzite-utopit-miminko-s-kurdszym-otcem-privitaly-v-cesku-n/r~e828ab52f53f11e7aabeac1f6b220ee8/>

¹³⁹ Tato seriózně znějící stránka vznikla koncem roku 2015 v době vrcholící migrační krize pod označením We Are Here At Home a její náplní bylo šíření hoaxů a mystifikací o muslimech, EU, NATO, západoevropských politicích či české vládě. Později, když se začaly objevovat informace, že je zřejmě marketingovým projektem s neznámým investorem, se přejmenovala a překlopila své příznivce na Zprávy.cz. Blíže např. SVOBODOVÁ, Ivana. TO DÍTĚ UTOPI! In: *respekt.cz* [online]. 17. 2. 2018 [cit. 17. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2018/8/tema-to-dite-utopit>

¹⁴⁰ „*Domníváme se, že malinké děti za nic nemůžou, jsou plozeny s láskou a vášní. To je všeobecný evropský jev. Někde jsou děti plozeny jediným bohem a někde zase proto, aby přečísli la nepřízeň rodu. Gratulujeme rodičům k novému životu (jméno dítěte). Na to by byla adekvátní odpověď v podobě tří novorozených Janů Nováků. Lidi pojďme #NATO! #PlodneLeto.*“ Blíže např. SVOBODOVÁ, Ivana. TO DÍTĚ UTOPI! In: *respekt.cz* [online]. 17. 2. 2018 [cit. 17. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2018/8/tema-to-dite-utopit>

¹⁴¹ Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 2 T 98/2018

¹⁴² Veřejný ochránce práv. Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů. Výzkum veřejného ochránce práv 2020, sp. zn. 47/2019/DIS/PŽ [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

Tento trest si vyslechla za výrok „*Nemá tady co dělat, já být porodník, mám za dopoledne plnej kýbl*“.¹⁴³

Podobně jako v případě teplických prvňáčků, i kauza novorozence tehdy mimo jiné vyvolala diskuse ohledně včasnosti a adekvátnosti reakcí Facebooku na ohlášení nenávistných komentářů ze strany uživatelů sociální sítě.¹⁴⁴

4.3 Vyhržování kvůli obhajobě obětí předsudečného násilí

Další z případů zařazuji především z toho důvodu, že (jak už bylo zmiňováno v úvodu kapitoly 4), terčem pachatelů předsudečného násilí se stávají nejen osoby s nějakou chráněnou charakteristikou, ale i tací, kteří se obětí zastanou nebo jim pomáhají dlouhodobě.

Právě v souvislosti s výkonem svého povolání spočívajícího v pomoci obětem předsudečného násilí se stávala dlouhodobě (intenzivně od roku 2016) terčem vyhržování smrtí či znásilněním advokátka a ředitelka nevládní organizace. Nejpozději od června 2020 ji pak pachatel prostřednictvím e-mailových zpráv výhružného, obtěžujícího či pornografického charakteru nutil, aby zanechala své činnosti. Jednání dotyčného se stalo předmětem mnoha trestních oznámení a oznámení o spáchání přestupku, povětšinou byly tyto věci postoupeny do přestupkového řízení, kde došlo k prekluzi či bylo konstatováno, že předmětné jednání není přestupkem. Jelikož pachatel se svými útoky nepřestával, došlo k vydání předběžného opatření ve formě zákazu kontaktování či vyhledávání ženy a té byla také krátkodobě poskytnuta policejní ochrana. V srpnu 2020 bylo vůči dotyčnému muži zahájeno trestní stíhání pro přečin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci. Obvodní soud pro Prahu 6 však věc postoupil do přestupkového řízení, když mimo jiné konstatoval, že se vzhledem k povaze jednání a postavení stěžovatelky podle něj nejednalo o trestný čin. Městský soud v Praze zamítl

¹⁴³ Blíže DIENSTBIEROVÁ, Kristina. Dva lidé byli odsouzeni za nenávistné výroky vůči novorozenci. Další tři jsou stále ve vyšetřování. In: *romea.cz* [online]. 10. 1. 2019 [cit. 13. 8. 2023]. Dostupné z: <https://romea.cz/cz/domaci/dva-lide-byli-odsouzeni-za-nenavistne-vyroky-vuci-novorozenci-dalsi-tri-jsou-stale-ve-vysetrovani>

¹⁴⁴ Blíže např. WIRNITZER, Jan. "Okamžitě utopit." Miminko s kurdským otcem přivítaly v Česku nenávistné komentáře, řeší je policie. In: *zpravy.aktualne.cz* [online]. 10. 1. 2018 [cit. 15. 8. 2023]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/okamzite-utopit-miminko-s-kurdskym-otcem-privitaly-v-cesku-n/r~e828ab52f53f11e7aabeac1f6b220ee8/>

stížnost státní zástupkyně. Poškozená žena následně podala ústavní stížnost, v níž tvrdila, že jí obecné soudy jako poškozené opakovaně a vůči stejnému pachateli odepřely jedinou účinnou, tj. trestněprávní ochranu. Domáhala se konstatování, že došlo k porušení jejich ústavně zaručených práv.

Ústavní soud dospěl k závěru, že k porušení práv ženy rozhodnutími dotčených soudů skutečně došlo. Ústavní soud nesouhlasil s bagatelizací závažnosti jednání dotyčného muže. To, že byl ve svých projevech nevyzpytatelný, nevyrovnaný a výhrůžky nerealizoval, neznamená, že šlo o činy neškodné. Výhrůžné e-maily v ženě sice nemusely vzbudit reálné a odůvodněné obavy o život, představovaly nicméně citelný zásah do jejího soukromého a rodinného života a jejich osobnostních práv, včetně práva na ochranu lidské důstojnosti. Ústavní soud připomněl, že považuje za nutné, aby u závažných nenávistných projevů byly lidská důstojnost a soukromý život poškozených chráněny i prostředky trestního práva, přičemž podle něj v posuzovaném případě došlo k nesprávné aplikaci ultima ratio. Byla prokázána neúčinnost alternativ k trestnímu řízení, kdy správní řízení nevedla k nápravě původce e-mailových zpráv a ten s jejich dlouhodobým a systematickým zasíláním ženě pokračoval. K poukazům obecných soudů na skutečnost, že je žena veřejně činnou osobou a musí tak snést vyšší míru kritiky, pak Ústavní soud uvedl, že i kritické výroky vůči veřejně činným osobám by zásadně neměly vybočovat z mezí pravidel slušnosti obecně uznávaných v demokratické společnosti. Jinak by kritika ztratila charakter korektního úsudku nebo komentáře a jako taková by se mohla ocitnout mimo meze ústavní ochrany. K takovému vybočení pak v posuzovaném případě došlo.¹⁴⁵

4.4 Hanobení Ukrajinců prostřednictvím videa

V uplynulých měsících se soudy zabývaly také případem dvou mužů, kteří v srpnu 2022 na sociálních sítích živě vysílali video, v němž slovně útočili na Ukrajince. Na videonahrávce se objevila celá řada vulgárních a hanlivých výroků, muži např. označovali Ukrajince za špinavé či je kritizovali za to, že vlastní drahé mobilní telefony. Na videu mimo jiné také zaznělo, že *"Ukrajinci se tady začínají množit,*

¹⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3 2022, sp. zn. III. ÚS 3006/21, dostupné na <https://nalus.usoud.cz/>

jedna demonstrace za druhou. Musíme okamžitě začít jednat, jinak půjdeme do hajzlu." nebo vyjádření jako *"Ať táhnou zpátky do Kyjeva"* nebo *"Vždyť to je normálně okupace, co oni tady dělají."*¹⁴⁶ Za toto své jednání byli obžalováni ze spáchání trestných činů hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny a podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod. Před soudy do určité míry přiznávali svou chybu, připustili, že forma vyjádření nebyla vhodná, nicméně také se odkazovali na svobodu slova, která podle nich pokrývá i vulgární projevy. Podle státního zástupce muži svými vyjádřeními hanobili celý ukrajinský národ a vyzývali k násilí a boji. Upozornil také na širokou míru šíření nenávisti a snahu o zviditelnění, neboť nahrávku vidělo několik tisíc lidí a byla opakovaně sdílena.¹⁴⁷ Případ se skrze odvolání a dovolání obžalovaných nakonec dostal až k Nejvyššímu soudu, který v červenci 2023 potvrdil dřívější pravomocné rozsudky nižších soudů, dle kterých muži výše zmíněné trestné činy spáchali. Jeden z nich si za výroky ve videu vyslechl podmíněný trest odnětí svobody na deset měsíců. Druhý pak stejně dlouhý trest odnětí svobody nepodmíněný, čímž se stal zřejmě prvním pachatelem hate speech v České republice, který by za své počínání měl skončit ve vězení. Ani u jednoho z mužů přitom popsané jednání nepředstavovalo ojedinělou trestnou činnost řešenou soudy. Obvodní soud pro Prahu 8 je na konci července 2023 (nepravomocně) uznal vinnými nebezpečným pronásledováním prezidenta České lékařské komory a výtržnictvím před domem evolučního biologa souvisícím s jejich postoji při pandemii Covid-19. Jeden z mužů byl také již dříve odsouzen např. kvůli neplacení alimentů a vyhrožování bývalé partnerce.¹⁴⁸ Druhého Vrchní soud v Praze poslal v červenci 2023 na 5,5 roku do vězení za podporu a propagaci terorismu, jíž se dopustil tím, že na sociálních sítích nabádal sledující

¹⁴⁶ Blíže např. ČTK. Je to kampaň, křičel dezinformátor u soudu. Za nenávistné výroky má jít do vězení. In: *zpravy.aktualne.cz* [online]. 21. 12. 2022 [cit. 20. 8. 2023]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/soud-tusl-cermak/r~bb421e36812911edba63ac1f6b220ee8/>

¹⁴⁷ ČTK; iDNES.cz. Za nenávistné výroky o Ukrajincích vězení. Muži dostali 6 a 10 měsíců. In: *idnes.cz* [online]. 26. 10. 2022 9:45, aktualizováno 14:41 [cit. 20. 8. 2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/tusl-cermak-soud-nenavist-ukrajina-obzalo-loba.A221026_091654_domaci_vajo

¹⁴⁸ ROGNER, Šimon; ČTK. Nejvyšší soud potvrdil verdikt nad Tušlem a Čermákem v kauze nenávistných výroků o Ukrajincích. In: *ceskatelevize.cz* [online]. 9. 8. 2023 [cit. 20. 8. 2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3606144-nejvyssi-soud-potvrdil-verdikt-nad-tuslem-a-cermakem-v-kauze-nenavistnych-vyroku-o>

k využití veškerých prostředků včetně násilí k zabránění přijetí novely tzv. pandemického zákona. Soudní stání bylo mediálně probíráno i z toho důvodu, že jej různými výkřiky a obstrukcemi narušovali podporovatelé obžalovaného.¹⁴⁹

4.5 Zpochybňování války na Ukrajině v prostředí školy

S válkou na Ukrajině souvisí i případ, který má svůj počátek v dubnu 2022. Tehdy měla učitelka českého jazyka na jedné z pražských základních škol využít jednu z vyučovacích hodin u žáků 8. ročníku k výkladu na téma právě války na Ukrajině. Žákům např. tvrdila, že se v současném Kyjevě nic neděje. Když jí studenti začali oponovat, že ve zprávách viděli, jak Kyjev hoří, vyučující jim vysvětlovala, že si informace musí hledat ve více zdrojích, Česká televize je provázaná s miliardářem Sorosem a „o tom víme přesně, komu ten je poplatný“. Když žákům začaly být výroky jejich vyučující podezřelé, začali si ji nahrávat. Na osmnáctiminutovém audiozáznamu mimo jiné dále zazněla vyjádření ohledně dlouhodobého systematického vyvražďování Rusů, kdy vyučující žákům sdělovala, že „*Ti Rusové byli v té oblasti Doněcka a Luhanska zabíjeni, likvidováni jenom proto, že to byli Rusové. A byli likvidováni vlastně opravdu ukrajinskými nacistickými skupinami tak, že se zatloukly dveře do baráku, ten barák se zapálil, stáhli se ti lidé zaživa z kůže, vraždily se děti... Putin na to trvale upozorňoval.*“ Podle jednoho z žáků přítomných v hodině učitelka svůj „výklad“ podávala ve chvíli, kdy v první lavici seděla dívka, která před válkou uprchla z Ukrajiny a která již částečně uměla česky. Tato okolnost studentovi na celé věci připadala ze všeho nejhorší.¹⁵⁰

Celou věcí se začaly následně zabývat orgány činné v trestním řízení. Nakonec byla učitelka obžalována za trestný čin popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia, za nějž pro ni státní zástupce navrhoval trest odnětí svobody v délce trvání osmi měsíců s podmíněným odkladem na dva

¹⁴⁹ PRCHALOVÁ, Barbora. Čermák dostal 5,5 roku za podporu terorismu. Prasata a fašisté, křičeli na soudce. In: *idnes.cz* [online]. 19. 7. 2023 10:28, aktualizováno 15:16 [cit. 20. 8. 2023].

Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/tomas-cermak-soud-odvolani-terorismu.A230719_090135_domaci_prch

¹⁵⁰ Blíže např. na CIROKOVÁ, Kristina. V Kyjevě se nic neděje, tvrdila učitelka. Děti ji tajně nahrály. Přijde o práci. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 15. 4. 2022 6:00 [cit. 21. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/porady-teren-v-kyjeve-se-nic-nedeje-tvrdila-ucitelka-deti-ji-tajne-nahraly-prijde-o-praci-198415>

roky a zákaz pedagogické činnosti a práce s dětmi na pět let. Podle něj učitelka zcela evidentně svým žákům sdělovala názory sesbírané na proruských dezinformačních webech, z nichž čerpá informace i nadále. Za společensky nebezpečné označoval především to, že své jednání cílila na školu povinné děti, přičemž podle něj není u obžalované vidět ani žádná sebereflexe.¹⁵¹ Vyučující naopak tvrdila, že se stává obětí politického procesu, nahrávky jsou částečně zmanipulované, žákům pouze předávala historická fakta a chtěla také ukázat, že věci nejsou černobílé. Není bez zajímavosti, že krom nevole, která se pro její jednání na učitelku mezi částí společnosti zvedla, našla žena naopak i podporovatele – společenství Proti represi a kriminalizaci (PRAK) okolo bývalého místopředsedy KSČM Skály (mimo jiné odsouzeného za popírání masakru polských válečných zajatců v Katyni), učitelce dokonce zřídilo transparentní účet. Na ten jí dosud její sympatizanti přispívají spolu se vzkazy podpory nemalými částkami.¹⁵²

Obvodní soud pro Prahu 6 vyučující obžaloby v červnu 2023 zprostil. Rozhodující soudkyně mimo jiné uvedla, že učitelka nevhodnými metodami ovlivňovala žáky, nicméně za toto své selhání byla již postižena v rovině pracovněprávní.¹⁵³ Výroky, jichž se ve vyučování dopustila, byly podle soudkyně kombinací sdělení pravdivých, překroucených či obsahujících zavádějící či neověřitelné informace. Nelze nicméně dovozovat, že by jimi obžalovaná přímo popírala válečné zločiny. Vyučující se dle dostupných informací vzdala práva na odvolání, na místě se však odvolal státní zástupce, řízení tudíž bude pokračovat u odvolacího soudu.¹⁵⁴

¹⁵¹ Blíže např. na CIROKOVÁ, Kristina. Učitelka před dětmi popírala, že Kyjev hoří. Soud ji osvobodil. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 22. 6. 2023 9:22 [cit. 21. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzu-necitim-se-vina-ucitelka-ktera-popirala-rusky-utok-prisla-k-soudu-232901>

¹⁵² PRCHALOVÁ, Barbora. Tvrdila žákům, že se v Kyjevě nic neděje. Soud učitelku zprostil obžaloby. In: *idnes.cz* [online]. 22. 6. 2023 8:31, aktualizováno 13:05 [cit. 21. 8. 2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/soud-ucitelka-ukrajina-rusko-valka-popirani-genocidy.A230621_152521_domaci_prch

¹⁵³ Vyučující dostala výpověď ze zaměstnání, tu dle dostupných informací napadla u soudu a spor prozatím není ukončen (v prvním stupni vyučující nicméně s žalobou neuspěla). CIROKOVÁ, Kristina. Učitelka před dětmi popírala, že Kyjev hoří. Soud ji osvobodil. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 22. 6. 2023 9:22 [cit. 21. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzu-necitim-se-vina-ucitelka-ktera-popirala-rusky-utok-prisla-k-soudu-232901>

¹⁵⁴ PRCHALOVÁ, Barbora. Tvrdila žákům, že se v Kyjevě nic neděje. Soud učitelku zprostil obžaloby. In: *idnes.cz* [online]. 22. 6. 2023 8:31, aktualizováno 13:05 [cit. 21. 8. 2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/soud-ucitelka-ukrajina-rusko-valka-popirani-genocidy.A230621_152521_domaci_prch

Ať již bude nakonec učitelka za své promluvy k žákům nakonec shledána vinnou spácháním trestného činu či nikoli, domnívám se, že již nyní lze říci, že se žena dopustila minimálně krajně nevhodných vyjádření. Příklad je ukázkou toho, jak mohou i vysokoškolsky vzdělaní lidé podléhat nejrůznějším dezinformacím šířeným na sociálních sítích, jak se pak rádi zaštiťují svobodou projevu a staví do role utiskovaných kvůli svým „neškodným“ názorům. Tyto tendence jsou podle mého názoru o to nešťastnější a nebezpečnější, zasahují-li školní prostředí, kde by se žáci mimo jiné měli učit mediální gramotnosti, kritickému vyhodnocování informací, smýšlení bez předsudků a nenávisti vůči jiným lidem či skupinám osob a jejich vyučující by jim v tomto směru měli být odpovědnými průvodci.

5 Návrhy a opatření

V následující kapitole se pokouším nastínit některé problematické okruhy či otázky k řešení, které souvisí s tematikou předsudečné nenávisti. Jistě se nebude jednat o nějaký vyčerpávající výčet nabízejících se možných opatření, změn, na něž by se mohli/měli klíčoví aktéři zaměřit. Při formulaci návrhů vycházím zejména z informací, které se mi podařilo postupně shromáždit v rámci studia problematiky a při psaní této práce, přičemž se zaměřuji na okruhy, které se mi jeví nejdůležitějšími či nejzajímavějšími.

5.1 Změna právní úpravy

V souvislosti s možným postihem předsudečné trestné činnosti již byl v této práci¹⁵⁵ zmiňován tzv. trojkolejný systém zakotvený v trestním zákoníku. V rámci tohoto systému se předsudečná pohnutka objevuje v základních skutkových podstatách některých trestných činů. U vybraných trestných činů je také součástí tzv. kvalifikovaných skutkových podstat, tj. jako zvláštní přitěžující okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. Nalezneme ji také jako obecnou přitěžující okolnost, kterou lze aplikovat v případě, že se neuplatní zmíněná přitěžující okolnost zvláštní.

Problémem, který bývá v souvislosti s naznačenou úpravou zmiňován, je, že výslovně reflektuje pouze některé vybrané předsudečné pohnutky¹⁵⁶ a vytváří tak určitou disproporci v ochraně jednotlivých zranitelných skupin osob. Lze zmínit, že z charakteristik, které mohou být důvodem předsudečného útoku, trestní zákoník nevyjmenovává např. sociální původ, zdravotní postižení nebo sexuální orientaci. Přitom právě předsudečného násilí z důvodu sexuální orientace v posledních letech dle některých statistik či monitoringů dění na poli hate speech a hate crime přibývá, resp. tyto případy jsou častěji zaznamenávány.¹⁵⁷

V diskusích k potřebě změny právní úpravy se někdy objevují názory, že ta stávající je dostatečná, neboť trestní zákoník v rámci trojkolejného systému

¹⁵⁵ Kapitola 1.2 Právní úprava spojená s hate speech a hate crime.

¹⁵⁶ Rasa, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání.

¹⁵⁷ Blíže také kapitola 4 Některé konkrétní případy předsudečného násilí.

vypočítává tzv. jiné skupiny osob nebo obyvatelů, pod něž lze explicitně nezmíněné zranitelné skupiny (jako oběti předsudečného násilí) podřazovat.¹⁵⁸ Přihlédnout lze při spáchání trestného činu z důvodu některé výslovně nevyjmenované charakteristiky oběti také k obecné přitěžující okolnosti.¹⁵⁹ K tomu lze podotknout, že chybí nějaká podrobnější ucelená veřejnosti přístupná data,¹⁶⁰ která by přístupy OČTŘ v tomto směru dokumentovala. Lze se tak pouze domnívat, zda a jak často v praxi ke zmíněnému podřazování pod jinou skupinu osob či využívání obecné přitěžující okolnosti při práci OČTŘ skutečně dochází. Tzv. jiná skupina osob (či obyvatelů) se nadto neobjevuje v rámci výše zmíněného trojkolejného systému na úrovni tzv. kvalifikovaných skutkových podstat.

Konkrétněji si problém právě uvedeného můžeme představit na situaci, kdy jsou spáchány obdobným způsobem a za obdobných okolností dva trestné činy ublížení na zdraví.¹⁶¹ V jednom případě se potvrdí, že pachatel čin spáchal kvůli etnicitě oběti, v druhém kvůli jejímu zdravotnímu postižení. V prvním případě by bylo možné pachatele potrestat v mezích vyšší trestní sazby (odnětí svobody na jeden rok až pět let), v druhém, vzhledem k tomu, že v kvalifikované skutkové podstatě nenacházíme tzv. jinou skupinu osob, pak pouze v mezích sazby základní (šest měsíců až tři léta). Ani využití obecné přitěžující okolnosti by v takové situaci neumožnilo uložit pachateli, který útočil kvůli postižení oběti, trest v mezích vyšší sazby, neboť obecná přitěžující okolnost se bere do úvahy při rozhodování o výši trestu ukládaného v rámci trestní sazby základní.

Jako pozitivní lze zmínit, že potřeby změny právní úpravy směrem k větší ochraně některých zranitelných skupin si čím dál více začínají všimnout některé odpovědné orgány. Například ve zprávě o činnosti státního zastupitelství za rok 2022 se uvádí, že je vhodné změnu právní úpravy zvažovat, a to zejména směrem k ochraně osob, na které je útočeno z důvodu jejich sexuální orientace, případně osob

¹⁵⁸ Blíže např. Veřejný ochránce práv. Doporučení veřejné ochránkyně práv k nenávisným projevům na internetu ze dne 27. ledna 2020, sp. zn. 67/2018/DIS/JV [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/67-2018-DIS-JV-doporuceni.pdf>

¹⁵⁹ Soud má dle § 42 písm. a) trestního zákoníku jako k přitěžující okolnosti přihlédnout mimo jiné k tomu, že pachatel spáchal trestný čin nejen např. z rasové či náboženské nenávisti, ale také z nenávisti „jiné podobné“ či z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky.

¹⁶⁰ Resp. minimálně jsem taková ve veřejně dostupných zdrojích, které jsem při psaní této práce shromáždila, nezaznamenala.

¹⁶¹ Ustanovení § 146 trestního zákoníku.

se zdravotním postižením.¹⁶² V únoru 2023 také proběhla v Praze konference Společně proti nenávisti: Zaostřeno na oběti předsudečného násilí. Jednalo se o akci, jíž se účastnili zástupci neziskového sektoru pracující s oběťmi předsudečného násilí i někteří zástupci státních orgánů (přítomen byl např. ministr vnitra, policejní prezident či nejvyšší státní zástupce) a diskutovali právě zejména o potřebě novely trestního zákoníku a konkrétních variantách nové právní úpravy.¹⁶³ Takovéto navazování spolupráce a vyměňování zkušeností a pohledů státního a nestátního sektoru osobně vnímám velmi pozitivně. Každá ze stran může do diskuse přinést odlišné cenné poznatky ze své dosavadní praxe a je pak jistě větší šance případnou novou úpravu přijmout v podobě, v níž bude co nejvíce zohledňovat jednotlivé zaznamenané problémy či možná úskalí (ať již teoretická, praktická či aplikační).

5.2 Statistiky trestné činnosti

Hlavní systémy, v rámci kterých v České republice státní orgány shromažďují statistické údaje o kriminalitě, jsou tři, přičemž jeden z nich je policejní, další dva si pak vedou Nejvyšší státní zastupitelství a Ministerstvo spravedlnosti. Pokud jde o problematiku předsudečného násilí, některé hlavní údaje z uvedených systémů jsou pak souhrnně zveřejňovány v pravidelných zprávách Ministerstva vnitra o projevech extremismu a předsudečné nenávisti.¹⁶⁴

Uvedené systémy nejsou vzájemně propojené, jednotlivé orgány využívají při jejich vedení odlišné přístupy, sledují a ve statistikách vykazují odlišné údaje (např. pokud jde o pohnutky ke spáchání trestné činnosti, bližší informace o pachatelích či obětech atd.), různým způsobem klasifikují jednotlivé skutkové podstaty. Některých odlišných přístupů, pokud jde o předsudečnou trestnou činnost, si lze

¹⁶² Nejvyšší státní zastupitelství. Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2022 (textová část) [online]. © 2023 Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 7. 7. 2023]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/06/Zpr%C3%A1va-o-%C4%8Dinnosti-2022-textov%C3%A1-%C4%8D%C3%A1st.pdf>

¹⁶³ Prague Pride z. s. Proběhla konference Společně proti nenávisti: Zaostřeno na oběti předsudečného násilí. In: *praguepride.cz* [online]. 22. 2. 2023 [cit. 27. 8. 2023]. Dostupné z: <https://praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/1800-probehla-konference-spolecne-proti-nenavisti-zaostreno-na-obeti-predsudecneho-nasilii>

¹⁶⁴ Blíže Ministerstvo vnitra České republiky. O nás. Extremismus. Výroční zprávy o extremismu a koncepcie boje proti extremismu [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 9. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnii-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

povšimnout právě i ve výše zmíněných zprávách MV, které mají představovat jakýsi souhrn informací o předsudečných trestných činech (počtech stíhaných, obžalovaných či odsouzených pachatelů, počtech spáchaných skutků atd.), načerpaných z jednotlivých tří nepropojených systémů za vybraná období. Do částí věnovaných datům ze systému PČR jsou zahrnuty jako činy s nenávistným podtextem skutky vybraných takticko-statistických klasifikací označené příznakem extremismu, v částech týkajících se soudních statistik se hovoří o trestných činech spáchaných s rasovým podtextem. V případě NSZ jsou pak zahrnuty údaje o trestných činech spáchaných z rasových, národnostních a jiných nenávistných pohnutek. Všimnout si přitom můžeme, že se takto v datech od jednotlivých orgánů objevují počty týkající se trestných činů různých skutkových podstat.

Kritika nesoudržnosti a nepropojenosti systémů se objevuje dlouhodobě, a to nejen na vnitrostátní úrovni. Např. již v roce 2015 za tuto nesjednocenost Českou republiku kritizovala Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti (ECRI).¹⁶⁵ V roce 2020 na ni upozorňovala a vytvoření jednotného systému v co nejkratší možné době doporučovala tehdejší veřejná ochránkyně práv.¹⁶⁶ To, že současný stav není ideální, si uvědomují i samotné za systémy odpovědné subjekty, když se propojení statistik kriminality a rozšíření dostupnosti statistických dat o ní dlouhodobě objevují v jejich výročních či strategických dokumentech jako jeden z úkolů, priorit, cílů.¹⁶⁷

Je otázkou, kdy a v jaké podobě se podaří potřebné změny provést, diskuse a práce nad nimi probíhají již několik let a prozatím se nejeví, že by byly u konce. Ideální variantou (a to jistě nejen ve vztahu k předsudečné trestné činnosti) by

¹⁶⁵ European Commission against Racism and Intolerance (ECRI). Zpráva ECRI Česká republika 2015 [online]. Council of Europe [cit. 25. 8. 2023]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/fifth-report-on-the-czech-republic-czech-translation-/16808b5663>

¹⁶⁶ Veřejný ochránce práv. Doporučení veřejné ochránkyně práv k nenávistným projevům na internetu ze dne 27. ledna 2020, sp. zn. 67/2018/DIS/JV [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/67-2018-DIS-JV-doporuceni.pdf>

¹⁶⁷ Např. Ministerstvo vnitra České republiky. Koncepce boje proti extremismu a předsudečné nenávisti 2021-2026 [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-projevum-extremismu-pdf.aspx> nebo Ministerstvo vnitra České republiky. Akční plán proti projevům extremismu a předsudečné nenávisti 2023-2024 [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/akcni-plan-2023-2024-pdf.aspx>

dle mého názoru bylo vytvořit takový systém, v rámci kterého by bylo možné zachytit (jednotným způsobem shromažďovaná a vykazovaná) data o trestných činech z celého průběhu trestního řízení a tyto údaje z jednotlivých fází (odehrávajících se před policií, státním zástupcem, soudem) u konkrétního trestného činu vždy propojit. Vhodné by bylo takové statistiky také (anonymizované) zpřístupňovat veřejnosti. Bez přesných a jasných dat o jednotlivých typech trestné činnosti (a tedy i té předsudečné) je obtížné v boji s ní přijímat jakákoli vhodná a účinná opatření.

5.3 Analýzy souvisejících rozhodnutí

V této práci¹⁶⁸ jsem se snažila poukázat na některé případy předsudečného násilí řešené soudy. Výběr jsem učinila a bližší informace čerpala zejména z médií, případně také pravidelných průběžných zpráv In IUSTITIA či Ministerstva vnitra.¹⁶⁹ V těch se však jedná spíše o určité kratší rozborů některých vybraných případů či zmínky na jeden či dva odstavce, než o komplexní podrobnější zmapování většího množství trestněprávní judikatury, v němž by se blíže analyzovaly související kvantitativní i kvalitativní údaje jako jsou např. počty skutků předsudečné nenávisti za vybraná období, struktura pachatelů a obětí, druhy a výše uložených trestů atp.

O analýzu nastíněného typu se v roce 2020 pokusila ve vztahu k vybraným online předsudečným trestným činům tehdejší veřejná ochránkyně práv,¹⁷⁰ přičemž doufala, že by na ni v budoucnu mohly navazovat, inspirovat se další odpovědné orgány. Z veřejně dostupných zdrojů se však nejeví, že by pravidelné veřejnosti přístupné analýzy tohoto typu začaly vznikat.

Považovala bych za vhodné, kdyby orgány řešící předsudečnou trestnou činnost (PČR, NSZ, MV, soudy) ve vzájemné spolupráci analýzy související judikatury

¹⁶⁸ Zejm. kapitola 4 Některé konkrétní případy předsudečného násilí.

¹⁶⁹ In IUSTITIA, o. p. s. O předsudečném násilí [online]. In-ius.cz 2019 [cit. 14. 8. 2023]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/zpravy-o-predsudecnem-nasilii/> a Ministerstvo vnitra České republiky. O nás. Extremismus. Výroční zprávy o extremismu a koncepcie boje proti extremismu [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 9. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

¹⁷⁰ Veřejný ochránce práv. Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů. Výzkum veřejného ochránce práv 2020, sp. zn. 47/2019/DIS/PŽ [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads/import/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

vytvářely, a to např. v nějakých pravidelných několikaletých cyklech, a také tyto monitoringy v anonymizované podobě zpřístupňovaly veřejnosti. Taková aktivita by mohla dle mého názoru být přínosem jednak pro samotné OČTŘ, které by na základě zjišťovaných informací mohly lépe sjednocovat své přístupy a postupy a přijímat vhodná opatření v boji s předsudečnou nenávistí. Jednak by se, při jejich vhodné propagaci a komunikaci směrem k veřejnosti, mohly analýzy stát vhodným nástrojem osvěty a vysvětlování činnosti OČTŘ na poli předsudečných trestných činů.

Ačkoli jsem se v práci blíže této problematice nevěnovala, některé méně závažné případy předsudečného násilí mohou být¹⁷¹ (a bývají) řešeny správními orgány v rámci přestupkových řízení. Hranice mezi spácháním přestupku a trestného činu může být někdy velmi tenká. I pokud jde o případy předsudečné nenávisti, setkáváme se se situacemi, kdy jsou činy, původně prověřované pro podezření ze spáchání trestného činu, postoupeny do přestupkového řízení a naopak. Nabízelo by se tak podle mého názoru vedle analýz judikatury soudů obdobným způsobem zaměřit právě i na řízení přestupková. Na základě výstupů z takových analýz by se pak mohlo Ministerstvo vnitra jako ústřední orgán státní správy v této oblasti ve spolupráci zejm. s obecními a krajskými úřady řešícími přestupky zamýšlet, zda a jaká opatření na tomto poli je vhodné/nutné realizovat.

5.4 Informování veřejnosti

Při psaní této práce jsem se přesvědčila, že na poli předsudečného násilí vyvíjí klíčoví aktéři spoustu nejrůznějších aktivit, přijímají opatření pro prevenci a boj s tímto problémem. Realizují různé vzdělávací akce, navazují mezi sebou v dílčích otázkách spolupráci. Někteří dokonce o řešení předsudečného násilí hovoří jako o jedné ze svých priorit.¹⁷² V tomto směru lze bezesporu zaznamenat posun oproti dřívějším letům, který zřejmě do velké míry souvisí i s rozmachem fenoménu na internetu, na který odpovědné orgány musí nějakým způsobem reagovat. Dost možná si přitom zároveň uvědomují, že online útoky by

¹⁷¹ Blíže také kapitola 1.2 Právní úprava spojená s hate speech a hate crime.

¹⁷² Nejvyšší státní zastupitelství. Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2018 (textová část) [online]. © 2023 Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 25. 8. 2023]. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/zprava_o_cinnosti_sz_za_rok_2018-textova_cast.pdf

při nedostatečné reakci na ně či jejich bagatelizaci mohly také snadno přerůst v offline násilí.

Ačkoli odpovědné orgány realizují poměrně velké množství aktivit, z mého pohledu trochu chybí větší propagace a srozumitelnost při informování širší veřejnosti. Matoucím dojmem může např. při vyhledávání informací o problematice předsudečné nenávisti někdy působit, že bývá v různých zdrojích přesměrovávána či nedostatečně oddělována od tematiky extremismu. Jak bylo přitom průběžně poukazováno v textu této práce, jedná se o pojmy, které mají sice mnohé společné, nelze mezi ně ale určitě klást rovnítko. O spoustě různých opatření, přístupech k řešení problematiky předsudečné nenávisti, zajímavých vzdělávacích či osvětových projektech nebo důležitém navazování spolupráce mezi klíčovými aktéry se širší veřejnost (která po informacích sama aktivně nepátrá) také nemá příliš šanci dozvědět, neboť zůstávají ukryty pouze jako zmínky např. ve čtvrtletních či výročních zprávách jednotlivých subjektů nebo jsou veřejnosti zpřístupněny pouze v reakci na žádost o poskytnutí informací.¹⁷³ Z konkrétních takto „ukrytých“ zajímavých opatření z poslední doby lze zmínit např. možnost podávat policii trestní oznámení o online předsudečných projevech skrze formulář na Portálu občana. Tato možnost byla zavedena již na začátku roku 2020,¹⁷⁴ prozatím však nebyla doprovázena žádnou viditelnou propagací, tudíž se o ní málokdo mohl informovat a začít jí využívat.¹⁷⁵

Odpovědné orgány by se dle mého názoru na informování veřejnosti o svých aktivitách na poli předsudečného násilí měly určitě více zaměřit. V případě, že přijímají nějaká nová opatření, navazují vzájemné spolupráce na různých projektech, vzdělávacích akcích atp., by o takových činnostech mohly (a měly) více informovat a propagovat je. Důležité také je informace zasazovat do kontextu, hledat vhodné formy a kanály pro jejich předávání tak, aby

¹⁷³ Blíže také v kapitole 3.1 Přístup a aktivity Policie České republiky.

¹⁷⁴ In IUSTITIA, o. p. s. Průběžná zpráva o předsudečném násilí 1. 4. – 30. 6. 2020 [online]. In-Ius.cz 2019 [cit. 30. 8. 2023]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/ii-kvartalni-zprava-1.4-30.6.2020.pdf>

¹⁷⁵ Lze doplnit, že MV má propagaci formuláře stanovenou jako jeden ze svých cílů (s termínem splnění do konce roku 2024) ve svém akčním plánu. Blíže Ministerstvo vnitra České republiky. Akční plán proti projevům extremismu a předsudečné nenávisti 2023-2024 [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/akcni-plan-2023-2024-pdf.aspx>

se dostávaly k co nejširšímu množství lidí a ti si skrze ně pak mohli utvářet bližší a ucelenější představu o postupech odpovědných orgánů na poli předsudečného násilí v dlouhodobém horizontu.

Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřovala na projevy hate speech a hate crime ve společnosti. Jelikož s rozvojem moderních technologií a internetu se s těmito projevy čím dál častěji setkáváme v online prostoru, v práci je trochu výraznější akcent kladený právě na tuto kategorii předsudečných nenávistných projevů.

V první kapitole jsem se pokusila přiblížit a vymezit samotné pojmy hate speech a hate crime a za pomoci těchto vymezení je nakonec zařadit do jakési společné souhrnné kategorie, která byla označena jako předsudečné násilí. Součástí první kapitoly se stal také určitý exkurs do vnitrostátního právního řádu, v rámci kterého bylo poukázáno na to, v jakých právních odvětvích a konkrétních zákonech je problematika předsudečného násilí upravena, a to včetně zakotvení možností postihu předsudečných projevů, resp. obrany před nimi.

Druhá kapitola se věnovala některým s hate speech a hate crime souvisejícím pojmům. Šlo zejména o extremismus, který bývá s předsudečnou nenávistí často spojován či zaměňován, diskriminaci, u níž lze rovněž nalézt řadu s hlavním tématem společných prvků, a násilí, stereotypy a předsudky, jelikož se jedná o jakési jádro samotných vymezení/teoretických uchopení pojmů hate speech a hate crime.

Třetí kapitola se stala představením přístupů a aktivit některých klíčových hráčů na poli řešené problematiky. Vzhledem k šíři problematiky se jistě nejedná o vyčerpávající výčet všech počinů, které s hate speech a hate crime nějakým způsobem souvisí. Šlo mi spíše o to, učinit v rámci možností přehled toho nejpodstatnějšího či nejzajímavějšího, co se odehrálo za poslední roky napříč státním i nestátním sektorem. Chybět tak nemohlo shrnutí aktivit Policie České republiky, kde byly ovšem patrné určité limity, pokud jde o veřejnou přístupnost souvisejících informací. Vedle PČR se tato kapitola dále věnovala například státnímu zastupitelství, Ministerstvu vnitra nebo také organizaci In IUSTITIA jako nejvýraznějšímu nestátnímu subjektu věnujícímu se problematice předsudečné nenávisti.

Více praktickou pak byla předposlední část práce, v níž bylo představeno několik konkrétních případů předsudečného násilí, s nimiž bylo možné se setkat

v posledních letech. Zvolila jsem zejména kauzy, které do velké míry po určitou dobu rezonovaly veřejným prostorem a snažila se prostřednictvím jejich shrnutí poukázat i na některé dílčí fenomény či trendy (páchání předsudečné nenávisti skrze sociální sítě, proměnlivost cílů útoků provázaná se změnami společenského ovzduší, „obyčejní lidé“ jako pachatelé hate speech a hate crime atd.).

V poslední kapitole jsem se pak zamýšlela (i s ohledem na zjištění učiněná při psaní této práce), na které dílčí otázky by se mohli nebo měli klíčoví aktéři dále v rámci prevence, postihu nebo i osvěty na poli předsudečného násilí zaměřit.

Při psaní práce jsem se přesvědčila o tom, že problematika hate speech a hate crime je velmi širokou a dynamickou oblastí, v níž se toho odehrává skutečně hodně. V podstatě každé dílčí podtéma, kterému se práce (prostřednictvím jednotlivých kapitol) věnovala, by se dalo uchopit a detailněji rozpracovat samostatně a jistě by se dala nalézt ještě celá řada podtémat, kterým se práce nevěnovala vůbec.

Cílem práce bylo učinit určitý základní vhled do problematiky hate speech a hate crime, vyjasnit některé související otázky, poukázat na stěžejní aktivity a události na daném poli. Věřím, že tento cíl se mi naplnit podařilo a že tato práce může být užitečným zdrojem informací jak pro zájemce o problematiku, kteří se s tématem seznamují, ale, vzhledem k řadě odkazů na podrobnější související materiály, i pro ty, kteří již určité základní povědomí mají a chtějí někde získat informace bližší. Některé dílčí návrhy a opatření např. ke zlepšení praxe mohou pak v práci v případě zájmu snad najít i aktéři, pro něž je problematika hate speech a hate crime běžnou či pravidelnou pracovní náplní.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné monografie (abecedně)

DANICS, Štefan; TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2016. ISBN 978-80-7452-122-5.

FREUD, Sigmund. *Instincts and Their Vicissitudes*. Collected Papers, IV. London: Hogarth Press, 1925.

GLUCKSMANN, André. *Rozprava o nenávisti*. 1. vyd. Praha: Kalich, 2011. ISBN 978-80-7017-153-0.

HERCZEG, Jiří. *Trestné činy z nenávisti*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2007. ISBN 978-80-7357-311-9.

HERZOG, Rupert. *Násilí není řešení. Prevence násilí a management konfliktu ve školách*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2009. ISBN 978-80-7238-850-9.

KALAMÁR, Štěpán. In: VEGRICHTOVÁ, *Extremismus a společnost*. 2. aktualizované a doplněné vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-665-1.

REBER, Arthur. S.; ALLEN, Rhianon; REBER, Emily. *The Penguin dictionary of psychology*. New York: Penguin Books, 2002.

VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. 2. aktualizované a doplněné vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-665-1.

Kvalifikační práce

DOBIÁŠOVÁ, Klára. *Rasové postoje u dětí*. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Katedra sociální pedagogiky. Vedoucí práce Lenka GULOVÁ.

Zákonná úprava a interní akty řízení (chronologicky)

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Pokyn policejního prezidenta č. 103/2013 ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení.

Zákon České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky.

Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 4/2009, vzorový organizační řád.

Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 10/2011, o informacích.

Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení.

Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva.

Judikatura (chronologicky)

Trestní příkaz Okresního soudu v Tachově ze dne 10. 9. 2018, sp. zn. 9 T 76/2018

Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 12 2021, sp. zn. III.ÚS 2696/21, dostupné na <https://nalus.usoud.cz/>

Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 2 T 98/2018

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3 2022, sp. zn. III. ÚS 3006/21, dostupné na <https://nalus.usoud.cz/>

Webové stránky a elektronické zdroje (chronologicky)

Jeden svět na školách. Nenávistný projev (hate speech). In: *jsns.cz* [online]. [cit. 8. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/projekty/medialni-vzdelavani/bulletin-medialni-vzdelavani/analiza/hejt>

Veřejný ochránce práv. Nenávistné projevy na internetu [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 8. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/Letaky/Nenavistne-projevy.pdf>

KALIBOVÁ, Klára; HOUŽVOVÁ, Martina; KAŇOVSKÁ, Ester. *Předsudečné trestné činy. Příručka pro soudce a státní zástupce* [online]. 1. vyd. Praha: In IUSTITIA, o. p. s., 2017. [cit. 8. 7. 2023]. ISBN 978-80-88172-27-7. Dostupné z: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/hc-prirucka-pro-sz-a-soud-web.pdf>

Ministerstvo vnitra České republiky. Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2022 [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 9. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava2022-pdf.aspx>

Veřejný ochránce práv. Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů. Výzkum veřejného ochránce práv 2020, sp. zn. 47/2019/DIS/PŽ [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

Ministerstvo vnitra České republiky. Co je extremismus. In: *mvcr.cz* [online]. 25. 11. 2010 [cit. 11. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

Policie České republiky. Co je extremismus. In: *policie.cz* [online]. [cit. 11. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/ncoz-extremismus-co-je-extremismus.aspx>

Bezpečnostní informační služba. Terorismus. In: *bis.cz* [online]. [cit. 11. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/terorismus/>

Ministerstvo vnitra České republiky. Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2018 [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 12. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-projevech-extremismu-a-predsudecne-nenavisti-na-uzemi-ceske-republiky-v-roce-2018.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky. O nás. Extremismus. Výroční zprávy o extremismu a koncepcie boje proti extremismu [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 9. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

Veřejný ochránce práv. Zpráva o zjištění diskriminace veřejného ochránce práv ze dne 16. listopadu 2017, sp. zn. 3868/2016/VOP/JV [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 15. 7. 2023]. Dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/5578>

ROSA CENTRUM. Formy násilí. In: *rosacentrum.cz* [online]. [cit. 18. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/pro-senioru/formy-nasili/>

MACHOVCOVÁ, Kateřina. Stereotypy jako myšlenkové chyby. In: *rvp.cz* [online]. 16. 10. 2018 [cit. 20. 7. 2023]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/21736/stereotypy-a-predsudky-jako-myslenkove-chyby.html>

Policie České republiky. Útvary Policie ČR. Policejní prezidium [online]. © 2023 Policie ČR [cit. 20. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/policejni-prezidium-ceske-republiky-600334.aspx>

Policie České republiky. Útvary Policie ČR. Celostátní útvary [online]. © 2023 Policie ČR [cit. 20. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/utvary-s-celostatni-pusobnosti.aspx>

Vláda České republiky. Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti. In: *vláda.cz* [online]. 31. 5. 2017 9:46 [cit. 21. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/strukturalni-fondy/ukoncene-projekty/kampan-proti-rasismu-a-nasili-z-nenavisti-166291/>

Agentura pro sociální začleňování. Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti. In: *socialni-zaclenovani.cz* [online]. [cit. 21. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/kampan-proti-rasismu-a-nenavisti/>

Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky. Internetová jazyková příručka. LGBT. In: *prirucka.ujc.cas.cz* [online]. [cit. 30. 8. 2023]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=LGBT>

Policie České republiky. Informační servis. Kriminalita [online]. © 2023 Policie ČR [cit. 21. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

HODAČOVÁ, Veronika. Policie proti rasismu a rasové diskriminaci. In: *policie.cz* [online]. 21. 3. 2022 [cit. 21. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/policie-proti-rasismu-a-rasove-diskriminaci.aspx>

Trans*parent z. s. [online]. © 2020-23 Transparent z. s. [cit. 21. 7. 2023]. Dostupné z: <https://jsmettransparent.cz/>

Agentura pro sociální začleňování. O nás. In: *socialni-zaclenovani.cz* [online]. [cit. 23. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/o-nas/>

HateFree Culture [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [cit. 24. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.hatefree.cz/>

HateFree Culture. In: *Facebook* [online]. [cit. 26. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/HateFreeCulture/>

Ministerstvo vnitra České republiky. Koncepce boje proti extremismu a předsudečné nenávisti 2021-2026 [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-projevum-extremismu-pdf.aspx>

Nejvyšší státní zastupitelství. Zpráva o činnosti národního zpravodaje pro boj proti terorismu, extremismu a trestným činům spáchaným z nenávisti za rok 2022 [online]. © 2023 Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 6. 7. 2023]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/06/Zpr%C3%A1vaNZ2022-Lata.pdf>

Nejvyšší státní zastupitelství. Zprávy o činnosti státního zastupitelství [online]. © 2023 Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 6. 7. 2023]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti/>

Veřejný ochránce práv. KONFERENCE: Nenávist na internetu (Ústavní soud ČR). In: *ochrance.cz* [online]. 16. 10. 2019 [cit. 29. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/vzdelavaci-akce/konference-nenavist-nainternetu-ustavni-soud-cr/>

Veřejný ochránce práv. Doporučení veřejné ochránkyně práv k nenávislným projevům na internetu ze dne 27. ledna 2020, sp. zn. 67/2018/DIS/JV [online]. © 2023 Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/67-2018-DIS-JV-doporuceni.pdf>

In IUSTITIA, o. p. s. [online]. In-lus.cz 2019 [cit. 30. 7. 2023]. Dostupné z: <https://in-lus.cz/>

European Commission. The EU Code of conduct on countering illegal hate speech online. In: *comission.europa.eu* [online]. [cit. 1. 8. 2023]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en#theeucodeofconduct

Romea, o. p. s. [online]. © 2003 - 2023 ROMEA, o. p. s. [cit. 1. 8. 2023]. Dostupné z: <https://romea.cz/>

In IUSTITIA, o. p. s. *Zpráva o předsudečném násilí v České republice v roce 2019* [online]. 1. vyd. Praha: In IUSTITIA, o. p. s., 2021 [cit. 14. 8. 2023]. ISBN 978-80-88172-41-3. Dostupné z: https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2023/03/2019_01_TEXT_ZPRAVY_3_KOMPLET.pdf

In IUSTITIA, o. p. s. O předsudečném násilí [online]. In-ius.cz 2019 [cit. 14. 8. 2023]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/zpravy-o-predsudecnem-nasilii/>

PEŠEKOVÁ, Kamila. Nenávist a agresivita ve společnosti roste. Střelba v Bratislavě je toho důsledkem. In: *irozhlas.cz* [online]. 14. 10. 2022 16:44 [cit. 24. 8. 2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/strelba-bratislava-slovensko_2210141644_mst

KUBANT, Vít. Advokátní komora potvrdila napomenutí obhájci Mannovi za výroky v kauze teplických prvňáčků. In: *irozhlas.cz* [online]. poslední aktualizace 30. 3. 2022 11:22 [cit. 16. 8. 2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/michael-mann-prvnacci-teplice-advokat-napomenuti-cas_2203301052_vtk

WIRNITZER, Jan. "Okamžitě utopit." Miminko s kurdským otcem přivítaly v Česku nenávistné komentáře, řeší je policie. In: *zpravy.aktualne.cz* [online]. 10. 1. 2018 [cit. 15. 8. 2023]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/okamzite-utopit-miminko-s-kurdskym-otcem-privitaly-v-cesku-n/r~e828ab52f53f11e7aabeac1f6b220ee8/>

SVOBODOVÁ, Ivana. TO DÍTĚ UTOPIT! In: *respekt.cz* [online]. 17. 2. 2018 [cit. 17. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2018/8/tema-to-dite-utopit>

DIENSTBIEROVÁ, Kristina. Dva lidé byli odsouzeni za nenávistné výroky vůči novorozenci. Další tři jsou stále ve vyšetřování. In: *romea.cz* [online]. 10. 1. 2019 [cit. 13. 8. 2023]. Dostupné z: <https://romea.cz/cz/domaci/dva-lide-byli-odsouzeni-za-nenavistne-vyroky-vuci-novorozenci-dalsi-tri-jsou-stale-ve-vysetrovani>

ČTK. Je to kampaň, křičel dezinformátor u soudu. Za nenávistné výroky má jít do vězení. In: *zpravy.aktualne.cz* [online]. 21. 12. 2022 [cit. 20. 8. 2023]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/soud-tusl-cermak/r~bb421e36812911edba63ac1f6b220ee8/>

ČTK; iDNES.cz. Za nenávistné výroky o Ukrajincích vězení. Muži dostali 6 a 10 měsíců. In: *idnes.cz* [online]. 26. 10. 2022 9:45, aktualizováno 14:41 [cit. 20. 8. 2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/tusl-cermak-soud-nenavist-ukrajina-obzaloba.A221026_091654_domaci_vajo

ROGNER, Šimon; ČTK. Nejvyšší soud potvrdil verdikt nad Tušlem a Čermákem v kauze nenávistných výroků o Ukrajincích. In: *ceskatelevize.cz* [online]. 9. 8. 2023 [cit. 20. 8. 2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3606144-nejvyssi-soud-potvrdil-verdikt-nad-tuslem-a-cermakem-v-kauze-nenavistnych-vyroku-o>

PRCHALOVÁ, Barbora. Čermák dostal 5,5 roku za podporu terorismu. Prasata a fašisté, křičeli na soudce. In: *idnes.cz* [online]. 19. 7. 2023 10:28, aktualizováno 15:16 [cit. 20. 8. 2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/tomas-cermak-soud-odvolani-terorismus.A230719_090135_domaci_prch

CIROKOVÁ, Kristina. V Kyjevě se nic neděje, tvrdila učitelka. Děti ji tajně nahrály. Přejde o práci. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 15. 4. 2022 6:00 [cit. 21. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/porady-teren-v-kyjeve-se-nic-nedeje-tvrdila-ucitelka-deti-ji-tajne-nahraly-prijde-o-praci-198415>

CIROKOVÁ, Kristina. Učitelka před dětmi popírala, že Kyjev hoří. Soud ji osvobodil. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 22. 6. 2023 9:22 [cit. 21. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzy-necitim-se-vina-ucitelka-ktera-popirala-rusky-utok-prisla-k-soudu-232901>

PRCHALOVÁ, Barbora. Tvrdila žákům, že se v Kyjevě nic neděje. Soud učitelku zprostil obžaloby. In: *idnes.cz* [online]. 22. 6. 2023 8:31, aktualizováno 13:05 [cit. 21. 8. 2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/soud-ucitelka-ukrajina-rusko-valka-popirani-genocidy.A230621_152521_domaci_prch

Nejvyšší státní zastupitelství. Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2022 (textová část) [online]. © 2023 Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 7. 7. 2023]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/06/Zpr%C3%A1va-o-%C4%8Dinnosti-2022-textov%C3%A1-%C4%8D%C3%A1st.pdf>

Prague Pride z. s. Proběhla konference Společně proti nenávisti: Zaostřeno na oběti předsudečného násilí. In: *praguepride.cz* [online]. 22. 2. 2023 [cit. 27. 8. 2023]. Dostupné z: <https://praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/1800-probehla-konference-spolecne-proti-nenavisti-zaostreno-na-obeti-predsudecneho-nasilii>

European Commission against Racism and Intolerance (ECRI). Zpráva ECRI Česká republika 2015 [online]. Council of Europe [cit. 25. 8. 2023]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/fifth-report-on-the-czech-republic-czech-translation-/16808b5663>

Ministerstvo vnitra České republiky. Akční plán proti projevům extremismu a předsudečné nenávisti 2023-2024 [online]. © 2023 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/akcni-plan-2023-2024-pdf.aspx>

Nejvyšší státní zastupitelství. Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2018 (textová část) [online]. © 2023 Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 25. 8. 2023]. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/zprava_o_cinnosti_sz_za_rok_2018-textova_cast.pdf

In IUSTITIA, o. p. s. Průběžná zpráva o předsudečném násilí 1. 4. – 30. 6. 2020 [online]. In-lus.cz 2019 [cit. 30. 8. 2023]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/ii-kvartalni-zprava-1.4-30.6.2020.pdf>

Ústní sdělení

KOLÁŘ, Ondřej. *Extremismus – současné trendy a narativy* (přednáška v rámci předmětu Extremismus vyučovaného na Policejní akademii České republiky v Praze). Praha, 27. 10. 2021.

Seznam příloh

Příloha 1: Žádost o poskytnutí informací.....	69
Příloha 2: Odpověď na žádost o poskytnutí informací – průvodní e-mail.....	69
Příloha 3: Odpověď na žádost o poskytnutí informací.....	70

Přílohy práce

Příloha 1: Žádost o poskytnutí informací

----- Původní e-mail -----
Od: Jana Vomelová <[redacted]>
Komu: epodatelna.policie@pcr.cz
Datum: 10. 7. 2023 21:40:25
Předmět: Žádost o poskytnutí informací - problematika předsudečného násilí (hate speech, hate crime)

Dobrý den,

dovoluji si touto cestou (pro účely vypracování své bakalářské práce) požádat ve smyslu § 13 odst. 1 a 14 odst. 2 a 3 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím o některé informace týkající se problematiky předsudečného násilí (zejm. tzv. hate speech a hate crime - blíže k pojmům/pojetí, o něž se mi jedná např. na <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/hc-prirucka-pro-sz-a-soud-web.pdf>) a přístupu PČR k jejímu řešení. Konkrétně mě zajímá následující:

- 1) Existují v rámci PČR nějaké zvláštní akty/směrnice/pokyny/doporučení pro jednotlivé příslušníky, v nichž je zmíněná problematika, požadavky na policisty pro její řešení atd. blíže upravena, rozpracována? Pokud ano, prosím o poskytnutí daných materiálů, případně alespoň jejich pojmenování a shrnutí hlavních bodů.
- 2) Můžete problematiku zařadit do struktury PČR, tj. pod které útvary/oddělení její řešení spadá? Pokud např. PČR existují některé speciální útvary/složky, které mají problematiku na starost, prosím o přiblížení (počtu příslušných "odborů", kde se tyto územně a v rámci struktury PČR nachází, kolik specialistů se na daných útvarech a u PČR celkem - v přepočtu na celé úvazky - problematice věnuje atd.).
- 3) Jsou příslušníci PČR ("běžní" policisté i specialisté) v oblasti předsudečného násilí systematicky vzděláváni? Můžete vzdělávání (jeho jednotlivé podoby, formy, rozsah, povinnost/dobrovolnost) přiblížit?
- 4) Vede si PČR (vedle obecných zveřejňovaných statistických přehledů kriminality dostupných např. na <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>) nějaké speciální podrobnější statistiky ohledně předsudečných útoků? A pokud ano, je možné tyto poskytnout, případně shrnout hlavní zjištění za poslední tři roky?
- 5) Můžete přiblížit aktivity (osvětové akce, kampaně, školení, spolupráci s dalšími státními orgány či neziskovým sektorem, zapojení do změn legislativy atd.), které PČR na poli předsudečného násilí vyvíjela či vyvíjí? Budu ráda za poskytnutí informací ohledně činnosti PČR v tomto směru za poslední tři roky a rovněž přiblížení případných aktivit plánovaných do budoucna.

Pokud k uvedeným otázkám/položkám existují nějaké relevantní písemné materiály, budu ráda za jejich poskytnutí (el. odkaz na ně), stejně jako uvítám i jakékoli další informace, které jdou případně nad rámec položených dotazů, ale s tematikou předsudečného násilí a činnosti PČR v této oblasti rovněž souvisí.

Předem děkuji za poskytnutí informací. Zaslát mi je můžete na mou e-mailovou adresu vomelovaj@seznam.cz.

S pozdravem
Jana Vomelová

Jméno a příjmení: [redacted]
datum narození: [redacted]
adresa TP: [redacted]

Příloha 2: Odpověď na žádost o poskytnutí informací – průvodní e-mail

----- Původní e-mail -----
Od: epodatelna.policie@pcr.cz <epodatelna.policie@pcr.cz>
Komu: [redacted]
Datum: 21. 7. 2023 13:16:37
Předmět: Poskytnutí informací dle z. č. 106/1999 Sb. PPR-33697/ČJ-2023-990810

Dobrý den,
v příloze zasíláme odpověď na Vaši žádost o informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.
S pozdravem,
pplk. Mgr. Lucie Dvořáková

Příloha 3: Odpověď na žádost o poskytnutí informací

PCR99ETRPO43133493

Pomáhat a chránit

POLICEJNÍ PREZIDIUM ČESKÉ REPUBLIKY

odbor komunikace a vnějších vztahů
oddělení tisku

Č. j. PPR-33697-5/ČJ-2023-990810

Praha 21. července 2023

Počet stran: 4

Přílohy: 1 el. soubor

Vážená paní
Jana Vomelová

E-mail:

Poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb.

Dne 10. 7. 2023 obdrželo Policejní prezidium České republiky Vaši žádost o informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 106/1999 Sb.“), ve které se domáháte následujících informací:

- „1) Existují v rámci PČR nějaké zvláštní akty/směrnice/pokyny/doporučení pro jednotlivé příslušníky, v nichž je zmíněná problematika, požadavky na policisty pro její řešení atd. blíže upravena, rozpracována? Pokud ano, prosím o poskytnutí daných materiálů, případně alespoň jejich pojmenování a shrnutí hlavních bodů.
- 2) Můžete problematiku zařadit do struktury PČR, tj. pod které útvary/oddělení její řešení spadá? Pokud například PČR existují některé speciální útvary/složky, které mají problematiku na starost, prosím o přiblížení (počtu příslušných "odborů", kde se tyto územně a v rámci struktury PČR nachází, kolik specialistů se na daných útvarech a u PČR celkem - v přepočtu na celé úvazky - problematice věnuje atd.).
- 3) Jsou příslušníci PČR ("běžní" policisté i specialisté) v oblasti předsudečného násilí systematicky vzděláváni? Můžete vzdělávání (jeho jednotlivé podoby, formy, rozsah, povinnost/dobrovolnost) přiblížit?
- 4) Vede si PČR (vedle obecných zveřejňovaných statistických přehledů kriminality dostupných např. na <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>) nějaké speciální podrobnější statistiky ohledně předsudečných útoků? A pokud ano, je možné tyto poskytnout, případně shrnout hlavní zjištění za poslední tři roky?
- 5) Můžete přiblížit aktivity (osvětové akce, kampaně, školení, spolupráci s dalšími státními orgány či neziskovým sektorem, zapojení do změn legislativy atd.), které PČR na poli předsudečného násilí vyvíjela či vyvíjí? Budu ráda za poskytnutí informací ohledně činnosti PČR v tomto směru za poslední tři roky a rovněž přiblížení případných aktivit plánovaných do budoucna.“

Policejní prezidium České republiky jako povinný subjekt podle § 2 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb. posoudila Vaši žádost a k jednotlivým dotazům sděluje následující informace:

Strojnická 27
170 89 Praha 7

www.policie.cz

Tel.: +420 974 834 233
Email: epodatelna.policie@pcr.cz
ID DS: gs9ai55

ad 1) V rámci projektu „Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti“ byla Mgr. Klárou Kalibovou (ed.), ze společnosti In IUSTITIA, vytvořena metodika „Trestné činy z nenávisti v praxi pořádkové policie“ a „Trestné činy z nenávisti – metodika pro SKPV“.

Cílem metodiky zpracované pro pořádkovou policii je poskytnout policistům dostatek informací k identifikaci trestných činů z nenávisti, a současně i k identifikaci obětí trestných činů z nenávisti a jejich potřeb.

Cílem metodiky pro službu kriminální policie a vyšetřování je představit právní rámec a typické situace, se kterými se mohou policisté setkat v praxi při vyhledávání, prověřování a vyšetřování trestné činnosti z nenávisti.

Interním aktem řízení pro danou problematiku je závazný pokyn policejního prezidenta č. 182/2016, o činnosti na úseku extremismu a terorismu, kde je popsána činnost pracovních skupin, činnost specialistů, úprava informačních toků, nastavení efektivní součinnosti mezi skupinami včetně metodiky a analytické činnosti. Tento pokyn obsahuje informace o činnosti orgánů činných v trestním řízení a vztahuje se výlučně k vnitřním pokynům a personálním předpisům povinného subjektu a **nelze jej na základě § 11 odst. 1 písm. a) zákona č. 106/1999 Sb. poskytnout.**

Od 1. 1. 2023 se gestorem problematiky hate crime stal nově zřízený útvar národní centrála proti terorismu, extremismu a kybernetické kriminality služby kriminální policie a vyšetřování.

ad 2) Věcná příslušnost se odvozuje dle ustanovení § 16 a § 17 trestního řádu.

Gestorem problematiky hate crime je od 1. 1. 2023 nově zřízený útvar národní centrála proti terorismu, extremismu a kybernetické kriminality služby kriminální policie a vyšetřování.

Na jednotlivých krajských ředitelstvích jsou zřízeny pracovní skupiny pro boj s extremismem (včetně hate crimes). V rámci KŘP hl. města Prahy je zřízen odbor extremismu a terorismu, který se mimo jiné zabývá hate crimes.

Povinný subjekt dále uvádí, že příslušnost policejních orgánů je též zakotvena v Hlavě I pokynu policejního prezidenta č. 103/2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení, který zasíláme v příloze.

ad 3) Příslušníci Policie České republiky jsou systematicky vzdělávání v oblasti předsudečného násilí, a to ve 2 rovinách.

V rovině základní odborné přípravy pro policisty, kteří nově vstupují do řad policejního sboru, je ve vzdělávacích programech problematika předsudečného násilí vyučována průřezově ve všech vzdělávacích modulech. Témata jsou rozpracována do problematiky předsudků a metod jejich ovlivňování, jednání s příslušníky minorit a problematiky diferencovaného přístupu policistů při komunikaci a sociální interakci s ohledem na sociokulturní odlišnosti v souladu s Listinou základních práv a svobod, Ústavou České republiky a Etickým kodexem. Tomu odpovídají náměty praktických zaměstnání zaměřených na „službu veřejnosti“. Základní odborná příprava může mít různé formy, neboť kopíruje vnitřní členění Policie České republiky, které se člení na čtyři základní linie (služby), kterými jsou pořádková, dopravní, cizinecká služba a služba kriminální policie a vyšetřování. Nejpočetnější zastoupení (i co do počtu účastníků kurzů) má služba pořádkové policie, jejíž příslušníci absolvují základní odbornou přípravu denní formou v délce trvání 11 měsíců.

V rovině vzdělávání, která následuje po základní odborné přípravě, je s přihlédnutím k druhu a charakteru služby problematika zařazena např. do výuky věnované postupům přípravy členů antikonfliktních týmů Policie České republiky nebo do výuky profilace služby cizinecké policie.

Obecné informace ke kurzům následujícím po základní odborné přípravě, jako např. forma a rozsah, nelze vzhledem k jejich rozdílnosti sdělit.

Příslušníci Policie České republiky jsou dále v rámci všech forem profesního vzdělávání v příslušných oblastech výkonu služby seznamováni s jednotlivými specifiky cílových skupin osob, které jsou předmětem služebních úkonů či zákroků a jejichž postavení či jiné atributy vyžadují odlišný či zcela specifický přístup po stránce taktické, komunikační apod. (např. o děti, osoby s tělesným či duševním postižením, oběti domácího násilí a mravnostní trestné činnosti, LGBT komunity). V souvislosti s výše uvedenými skutečnostmi jsou příslušníci Policie České republiky školeni tak, aby byly v maximální možné míře eliminovány negativní dopady plynoucí z aplikace běžně používaných (avšak v těchto případech nevhodných) policejních postupů. Specifika jednání, se kterými jsou příslušníci Policie České republiky seznamováni, jsou v průběhu času upravována v návaznosti na aktuální problémy a potřeby.

V rámci policie je síť metodiků pro oběti u služby kriminální policie a vyšetřování (dále jen „SKPV“) i pořádkové služby. Na každém krajském ředitelství policie je v rámci SKPV hlavní metodik, který má na starosti ostatní policisty v rámci SKPV a vnější služby a tyto proškoluje.

Též jsou policisté z celé republiky v rámci kurzu „Oběti trestných činů a domácí násilí“ proškolení na to jak oběť identifikovat a jak s ní pracovat. ÚSKPV byla ve spolupráci s psychology a dalšími odborníky pro tento kurz vytvořena odborná publikace „Identifikace oběti trestného činu“.

ad 4) Policie České republiky vede kromě zveřejněných statistik i podrobnější statistiku počtu skutků s nenávistným podtextem. Je třeba zvážit relevanci a objektivitu čísel – abychom zjistili nebo upřesnili druh nenávisti, je potřeba tuto informaci získat od pachatele (pachatel nemusí vypovídat pravdivě, nemusí vypovídat vůbec, motiv je odhadován jen ze subjektivních pocitů objektu napadení nebo jiných okolností). Ve statistice jsou uvedeny jednotlivé národnosti, etnika, minoritní skupiny, fanoušci sportovních klubů a v poslední skupině učitelé a žáci. Konkrétní statistická data jsou však určena pouze pro služební potřebu.

Z uvedené statistiky lze pouze zkonstatovat, že řádově bylo v roce 2022 evidováno 282 skutků s nenávistným podtextem (v roce 2021 209 skutků, v roce 2020 140 skutků), přičemž jeden skutek mohl být spáchán více pachateli i na více objektech napadení s více druhy nenávisti, tzn. že při součtu byl takový skutek započítán duplicitně.

ad 5) Policie České republiky vstoupila v roce 2022 jako první státní instituce do spolupráce se zástupci německé Nadace proti rasismu a Českobratrské církve evangelické a zapojila se svými aktivitami do [konceptu Dny proti rasismu](#), který otevírá celospolečenskou diskusi k souvisejícím tématům.

Od roku 2022 se aktivně Policie České republiky zapojuje do „dnů proti rasismu“. Preventisté v roce 2022 a v tomto roce v období od dubna do konce června vedli s dětmi besedy právě na téma „hate crime“.

Policejní preventisté ve spolupráci se svými kolegy specializujícími se na problematiku menšin oslovovali v roce 2022 a 2023 v období od dubna do června napříč všemi regiony žáky a studenty při besedách zaměřených právě na otázky diskriminace, šikany a nenávistné komunikace na sociálních sítích (téma „hate crime“). Na více než 200 akcích policisté diskutovali s tisíci dětmi, studenty i dospělých. Aktivity se setkaly s velkým ohlasem jak ze strany dětí, rodičů i pedagogických pracovníků, často právě proto, že se jedná o citlivá témata, o kterých se spíše nemluví. Policisté se setkávali s dotazy na terminologii, znaky diskriminace, symboliku i otázku přípustnosti různého druhu komunikace v online prostředí. V mnohých regionech byla v rámci

aktivit navázána dlouhodobá spolupráce s neziskovými organizacemi či církevními subjekty a policisté participovali na akcích pro veřejnost.

Besedy i navazující aktivity jednoznačně splnily svůj účel, tedy otevřít témata pro diskuzi i propojit různé organizace ke spolupráci při odstraňování rasové nesnášenlivosti či jiných druhů diskriminace.

Dále Úřad služby kriminální policie a vyšetřování přesto, že od 1. 1. 2023 není gestorem problematiky „hate crime“, aktivně spolupracuje mj. s organizacemi Transparent a In Iustitia,

plk. Mgr. Jozef Bocán
vedoucí odboru

podepsáno elektronicky

Mgr. Jozef Bocán 21.07.2023 10:48:50
DigitIn: podpis:
Mgr. Jozef Bocán
POLICIE I ESK I REPUBLIKY